

KIRKKO & KOTI

**Miten rakennat
terveesti?**

➤ 2

**Marjaana Heikkinen
ja heitetyt kivet**

➤ 12

**Arkinen ateria
yhdessä**

➤ 8

kirkkojakoti.fi

Heikki Sarmanto ja Johannes Kastaja

➤ Keskiaukeama

Kirkon ei tule luopua vihkiöikeudesta

Kirkon vihkiöikeudella on vahva jäsenten tuki.

Piispainkokous sai syyskuun alussa professori emerita **Eila Helanderilta** tilaamansa selvityksen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vihkiöikeudesta luopumisesta ja avioliittoon vihkimisen merkityksestä kirkon identiteetille.

Selvityksen taustalla on kirkolliskokousedustajan aloite, jossa vaadittiin selvitystä vihkiöikeudesta luopumisesta. Piispainkokous päätti toteuttaa selvityksen laajana kartoituksena avioliittoon vihkimisen merkityksestä kirkolle.

Professori Helanderin selvityksen keskeisenä tuloksena on, että vihkimisöikeudesta ei pidä luopua.

Kirkon tutkimuskeskus tuotti selvitystä varten uutta tutkimusaineistoa teettämällä kyselytutkimuksen huhtikuussa 2017. Sen mukaan suomalaisista 18 prosenttia ja kirkon jäsenistä vain 11 prosenttia kannattaa vihkiöikeudesta luopumista.

Vihkiöikeudesta luopuminen ei Helanderin mukaan myöskään ratkaisisi kysymystä siiviliivihityn samaa sukupuolta olevan parin avioliiton siunauksesta.

Professori Helander esittää selvityksen johtopäätöksissään kirkolle kompromissia, jossa kirkko pitäytyy avioliittoon vihkimisessä nykyiseen käytäntöön, mutta hyväksyy samalla, että kirkon sisällä voi olla myös toinen teologisesti perusteltu toimintamalli vihkimisissä ja siunaamisissa. Tällöin kunkin käytännön kannattajat voivat toimia saman kirkon sisällä.

Helander toteaa, että mikäli kirkko ei pysy asiaa ratkaisemaan, se profiloituu julkisuudessa enemmän sukupuoli- ja seksuaalinenäkemystensä kuin perustehtävänsä kautta.

Vuonna 2016 kirkon jäsenten avioliittoista 57 prosenttia solmittiin kirkollisella vihkimisellä.

Piispainkokous merkitsi selvityksen saa-

MINNA SIKANIVA

duksi ja keskusteli selvityksestä. Asian käsittely jatkuu seuraavassa piispainkokouksessa 11.10. Helsingissä.

Teksti: KIRKON VIESTINTÄ

Vakava moite Sadinmaalle

➤ Helsingin hiippakunnan tuomiokapituli päätti 13.9. antaa pappi **Kai Sadinmaalle** vakavan moitteen samaa sukupuolta olevien parien vihkimisestä. Tuomiokapituli kehotti Sadinmaata pysymään pappislupauksessaan. Helsingin tuomiokapitulin päätös ei sido maan muita tuomiokapituleja. Tällä hetkellä Suomen evankelis-luterilainen kirkko ei salli samaa sukupuolta olevien parien vihkimistä avioliittoon. Avioliittokäytännön kaltaisista opillisista asioista päättää kirkolliskokous.

PYSÄKILLÄ

Hirttä poikki

Hirsirakentaminen yleistyy pikkuhiljaa. Rakentamisen terveellisyydestä keskustellaan aiempaa enemmän.

Hirsitalojen rakentaminen on lisääntynyt ja mallisto modernisoitunut, huomasi kesällä Mikkelin asuntomessuilla käynyt väistämättä. Messutaloissa oli aiempaa useampia hirsitaloja, ja hirsitalojen moderni arkkitehtuuri loisti erityisesti uniikkissa Honkatalojen Wave-talossa, jonka arkkitehtina oli **Seppo Mäntylä**.

Terveellisen rakentamisen teemaan on jokaisella talofirmalla jotakin vastattavaa ja kokonaiskuva on vaikea luoda.

"Sisäilma- ja luontoystävällisyys näkyy meillä jo siinä, että hirsitalot ovat massiivista laemmelihirttä. Liima on sveitsiläistä purbond-liimaa, joka on markkinoiden myrkyttömin liima", kertoo **Katariina Vainionpää** Honkatalot Polar Life House -yrityksestä ja täydentää: "Ekopuutalot toteutamme muovittomina eli muovin sijasta käytämme seinärakenteessa paperia. Lisäksi mineraalivillan sijasta seinärakenteessa on hengittävä puukuitueriste".

Hirsi tasaa kosteutta

Hirrestä yli neljäkymmentä vuotta hirrestä rakentanut Kontio on Suomen markkinoiden suurin toimija lajissaan, Honka (Honkarakenne) lienee lajinsa suurin kansainvälisillä markkinoilla. Honka on lanseerannut aiemmin oman Terve talo -konseptin, jonka ensimmäinen talo valmistui Jyväskylän asuntomessuille. Jukkatalo, joka on Kontion kanssa samaa konsensia, toi uuden Hirsijukka-mallin esille Mikkelin messuille.

Honkarakenteen kuopiolaisen edusta-

jan **Jukka Musakan** mielestä hyvä sisäilma ja massiivihirren luonnollinen ominaisuus tasata huoneilman kosteutta pienentävät riskiä sairastua hengitystieinfektioihin.

"Massiivipuuseinät ovat luonnollisen hengittäviä päästään vesihöyryn siirtymään vapaasti ilmasta seinärakenteeseen ja takaisin. Sisäilman kosteus pysyy tasaisena ja siksi massiivipuissa rakennuksissa on helppo hengittää. Kun sisäilman suhteellinen kosteus on 30-55 %, sisäilman haittatekijöiden kuten homeitiöiden ja bakteerien kasvu ovat vähäisintä. Näiden tekijöiden vuoksi massiivipuinen talo on ihanteellinen ympäristö hengitysongelmista kärsiville, allergikoille ja astmaatikkoille", korostaa Musakka.

Päiväkoteja puusta

Hirsirakentamisen prosenttiosuus on kasvanut muutamassa vuodessa kymmenestä kahdeksankymmeneen prosenttiin. Kontion **Jari Sajaniemi** muistuttaa puun antibakteerisista ominaisuuksista, joilla on tutkitusti merkittävä alentava vaikutus bakteereista ja homeista huoneilmasta tuottamien toksien yhdisteiden kehitykseen.

"Yleistynyt sisäilmaoireilu on lisännyt hirsien suosiota. Muutamissa kunnissa on siirrytty uusissa päiväkodeissa ja kouluissa hirsirakentamiseen, esimerkiksi Pudasjärvelle koho- si Kontion rakentama päiväkotito, jossa lasten ja henkilöstön oireilu katosi ja käyttäjätyytyväisyys kasvoi."

Perinteistä pyöröhirttä ei enää juuri myydä muuten kuin harvoille mökkityyppisil-

Anna ja Jaakko Airaksen perheen koti Luokkimäkeen tehtiin perinteikkäästi Vaaran Aihkitalojen kokonaisista hirsistä. Suvun lapsille on tilaa leikkiä sisällä ja ulkona.

UULA REMES

KUUKAUDEN VALINNAT

30

Nimensä uusineessa Kirkon Viestinnässä kirkon keskushallinnossa Helsingissä on töissä nykyään noin 30 viestinnän työntekijää.

41%

Helsingin Merilahden koulussa 41 prosenttia oppilaista on jo islaminopetuksessa, kun luterilaisella uskontotunnilla istuu enää 35 prosenttia oppilaista.

13 000 000

Sodan takia Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa on 13 miljoonaa lasta, jotka eivät käy koulua. Heitä voi auttaa esimerkiksi Suomen Lähetysseuran kautta: suomenlahetykseura.fi/lahjoita/tulekummiksi.

”Kirkon viestintäpalkinto 2015-2016 annettiin *Milton Creativen* toimitusjohtaja **Olli Sirénille**, jonka ideasta Aleppon kellot alkoivat soida lokakuussa 2016. Kallion kirkosta alkanut soitto levisi Suomen seurakunnista lopulta neljälle mantereelle. Kello ja soitti 800 kirkkoa. Aleppolle soitettiin 24.10. asti, jolloin vietettiin rauhan, ihmisoikeuksien ja kansainvälisen vastuun rukouspäivää ja YK:n päivää. Sirénin aloite edisti kristillisten arvojen kuten auttamisen leviämistä, todetaan perusteluissa.

”Mikä tekisi maailmasta, Suomesta, omasta kotipaikastasi paremman paikan meille kaikille? Ja mitä olisit valmis itse tekemään yhdessä eteenpäin menemisen hyväksi? Jätä teesisi someen hästägillä #teesit2017. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon teemana on *Yhdessä – Armo on sitä, ettei jää yksin*. 100 tykättyä teesiä luovutetaan lokakuussa suomalaisille päättäjille, seurakunnille ja arkkipiispa **Kari Mäkiselle**. 31.10.2017 tuli täyteen 500 vuotta Martti Lutherin kuuluisista teeseistä.

”Laulun aika 2017 -kilpailun osakilpailu käytiin syyskuussa Kuopiossa, mukana oli viisi ryhmää. Soraäänistä sulosointuihin 2017 -kisa haastaa ikäihmisiä kilpailemaan kristillistä sanomaa sisältävällä musiikkiteoksella. Kilpailu toteutetaan yhteistyössä Radio Dein ja Kristillisen Eläkeliiton kanssa, voittaja valitaan myöhemmin.

Kuopiossakin veistetään käsin hirttä, Kuopion Käsityöhirsi Oy:n Jens Salumäen työn jälki on elävää.

Usein rakennusvirheiden alkuperä löytyy Lohen mukaan puutteellisesta suunnittelusta, huolimattomasta toteutuksesta tai kiireestä. Joskus myös rakennuksen huolto on laiminlyöty.

”Muutama vuosi sitten pientalojen markkinajohtaja Kastelli-talot toi markkinoille Kastelli Green-ratkaisun, jossa lämmöneristeinä käytetään hengittäviä puukuitumateriaaleja. On tärkeää valita myös hengittäviä ja hajuttomia pintamateriaaleja, joita on arvioitu päästöluokilla. Tulevaisuudessaakin ekologiset ratkaisut ovat osa uudisrakentamiskantaa, mutta rakennuksia tullaan tekemään myös perinteisillä menetelmillä”, Lohi kertoo.

Rakentamisessa oltava tarkkana

Uudisrakentamisen terveyttä haastaa myös energiakeskustelu, joka on johtanut lämmöneristeiden paksuuden kasvattamiseen. Kastepisteen sijainti ja eristevaipan paksuus pohdituttavat erityisesti passiivenergiataloissa. Jukka Lohen mukaan eristevaipan ulkopinta ei kuivu samalla tavalla kuin aiemmillä eristevahvuuksilla eli lämpö ei siirry ulkoseinän sisäpinnasta ulkopintaan, mikä kuivattaisi eristevaipan ulkopintaa.

Terveelliseen rakentamisessa on huomioitava jo suunnittelussa laatu ja sen valvonta, erityisesti ilmanvaihto on sisäilmalle hyvin merkityksellistä. Tärkeitä ovat myös tiiveydenhallinta eli tiiveyden varmistaminen vuotomittauksin, kosteudenhallinta eli kosteusongelmien ennaltaehkäisy ja puhtaudenhallinta, jolla eliminoidaan rakennus-, korjaus- ja purkutyön aikaiset terveydelle haitalliset altisteet.

Jokaisella vuosikymmenellä on omat riskirakenteensa. Pohjois-Savon OP-Kiinteistökeskus Oy:n toimitusjohtaja **Pekka Linnan** mukaan alan yksi ongelma on siinä, että vaikka kiinteistönvälitykseen liittyvä liiketoiminta on tarkasti säädeltyä, rakennusten kuntotarkastajilla ei ole juridista vastuuta tutkimuksistaan eikä alan nimikkeitä ole suojattu. Kuntotarkastuksilla ei ole yhtenäisiä kriteereitä.

”Ja jokaisen rakennuksen voi myös pilata tyypillisesti käyttämällä ilmastointia väärin. Ilmastointia ei ole tarkoitettu olemaan pois päältä vaikkapa kouluista viikonloppuisin, jolloin mikrobit alkavat nopeasti kasvaa. Suomen oloissa on huomioitava, että myös modernit talot tarvitsevat kunnon räystäät ja toimivat sadevesijärjestelmät säilyäkseen terveisinä ja säilyttääkseen arvonsa.”

ULLA REMES

PÄÄKIRJOITUS

Kirkon viestintä on ”vaiheessa”

Syyskuun alussa noin 270 kirkon viestijää osallistui Espoossa vuosittaisiin Kirkon viestintäpäiviin. Teemana oli Vaiheessa. Päivillä todettiin, että kirkon viestintä on ”vaiheessa”, sillä niin muuttuvaista ja pirstaloituvaa viestintä tällä hetkellä on. Siinä kaaoksessa me kirkon viestijät yritämme tehdä parhaamme ja hyväksymme sen, että olemme ”vaiheessa”.

Kuulimme muun muassa esityksiä siitä *Mikä muuttuu ajassa ja kirkossa*. Alustajina yrittäjä ja tutkija **Maria Ritola**: *Keinoälyn ja teknologian mahdollisuudet*, piispa **Tapio Luoma**: *Kirkko pysyvyyden ja muutoksen ristipaineissa*, toimittaja **Heikki Aittokoski**: *Euroopan epävarmuuden aika* ja kaupunkiteologian yliopistonlehtori **Henrietta Grönlund**: *Kirkko, kaupunki ja kansalaistoiminta*.

Tänä vuonna Kirkon tiedotuskeskus täyttää 50 vuotta. Juhlavuoden kunniaksi Kirkon tiedotuskeskus on alkanut 1.9. käyttää nimeä Kirkon viestintä. Kirkolliskokous päätti nimenmuutoksesta kevään 2017 istunnossa.

Kirkon viestinnän johtaja **Tuomo Pesonen** kommentoi muutosta seuraavasti: ”Silloin tällöin kuulee kritiikkiä siitä, että nimenomaan tiedotusta pitäisi olla enemmän, jotta kirkon ääni ja sanoma näkyisi ja kuuluisi kirkkaammin esimerkiksi mediassa. Viestinnän lainalaisuudet toimivat kuitenkin toisin. Maailma hukkuu informaation tulvaan, mutta näantyy tiedon nälkään. Viestinnän avainsanaksi on vakiintunut vuorovaikutus: viestintäorganisaation on oltava alati herkempi tutkailemaan sitä,

millä äänensävyllä, mille kohderyhmälle, millä ’kielellä’, kanavalla, ajoituksella kommunikoidemme viestimme perille menemiseksi. Tiedotuskeskus on ollut varsin perusteltu nimike aikana ennen sosiaalista mediaa ja ilman muita vuorovaikutteisen viestinnän elementtejä. Nyt maailma ja media on sen mukana kovin toisenlainen.”

”**Maailma näantyy tiedon nälkään**

Seurakuntavaalien 2018 tunnus ja ilme julkaistiin myös viestintäpäivillä ja se on *#Minun kirkkoni*.

Viestintäkampanjan kantavana ajatuksena on osallistaa ihmisiä kertomaan ajatuksiaan, minkälainen minun kirkkoni pitäisi olla, sekä löytämään sopivat ehdokkaat ja sitä kautta aktivoida äänestämään.

Muistammehan, että viestintä on jokaisen seurakuntalaisen, kirkon työntekijän ja luottamus henkilön tehtävä. Jokainen meistä vie viestiä sanoillaan, teoillaan ja olemisellaan.

MINNA SIIKANIVA
minna.siiKANIVA@evl.fi

”**Sisäilman kosteus pysyy tasaisena ja siksi massiivipuiseissa rakennuksissa on helppo hengittää**

le vapaa-ajan asunnoille. Puumateriaalin on myös todettu alentavan stressitasoja.

Entä miten entistä vihreämmäksi muuttunut kuluttajien arvomaailma näkyy talojen kysynnässä?

”Ekologisen rakentamisen trendi on voimistunut viime vuosina vihreiden ajatusten lisääntyessä. Syynä ovat myös kokemukset huonosta ja allergisia oireita tuovasta sisäilmasta”, kertoo **Jukka Lohi** Kastelli-taloista.

Kehu in ystävän paitaa

Rakkaus on lahja Jumalan. Olen useaan otteeseen tehnyt 'virheen' siinä, että olen kehu-
nut ulkomaalaisten ystäväni ken-
kiä, paitaa, hametta ja teekuppia-
kin. Nuo kaikki olen kehumisen jälkeen löy-
tänyt itseltäni. Kengät olivat oikean kokoiset
minulle, hame ei mahtunut päälleni, paita kävi
tyyliini ja teekuppi on käytössä työpaikalla,
muistuttamassa ystävällisyydestä ja siitä
kuinka voimme tehdä toinen toisemme iloi-
siksi antamalla lahjoja.

Pysähdy hetkeksi ja mieti. Milloin olet saanut lahjan? Millainen se oli? Keneltä sen sait? Mitä ajattelit, kun vastaanotit lahjan? Kävikö mieles-
säsi, että en minä nyt mitään tarvitse vai olitko
iloinen vastaanottaessasi sitä? Kiititkö lämpi-
mästi vai vähätelitkö vaieten?

Kun aiemmin mainitsemi lahjat itsel-
leni sain, olin yllättynyt. Olinhan vain kehu-
nut heidän asusteitaan, vaatteitaan ja tavaroi-
taan, en niitä mitenkään itselleni ollut hamun-
nut. Lahjojen vastaanottamista aluksi vastus-
telin, mutta kun ystäväni halusivat ne minulle
antaa, oli minun lahjat vastaanotettava. Näistä
lahjoista olen suuresti kiitollinen ja otettu, sopi-
vat ne minulle tai eivät, iloa ne tuottivat.

Olenko minä valmis antamaan paidan pääl-
täni, jos ystäväni sitä kehuu? Tällaisissa tilan-
teissa olen ollut. Joskus olen luopunut pai-
dasta, joskus olen pitä-
nyt sen itselläni. Itsek-
käästi ajateltuna pidin
paidan itselläni, miksi
antaisin sen kellekään
muulle, kun ihanan pai-
dan olen kaupasta omilla
rahoillani ostanut tai sit-
ten olen saanut sen lah-
jaksi. Toisaalta, mik-
sipä en antaisi paitaa
ystävälleni? Minulla on
kaappi täynnä paitoja...
Ole hyvä vain. Tiedän,
kuinka iloiseksi hän siitä tuli.

Mitä ajattelet, kun annat lahjan jollekin?
Miten sen valitset? Onko jokin lahja toista
parempi? Onko lahja tavaraa vai aineeton, joka
tuottaa iloa muulla tavalla? Onko lahjan tärkein
pointti olla mahdollisimman kallis ja hienoa
merkkiä? Sanotaan, että ajatus on tärkein. Näin
itsekin ajattelen. Ei ollut väliä lahjani antajalle
siinä, mahtuiko hame minulle päälle vai ei. Aja-
tus, että hän halusi tehdä minut iloiseksi ja oli
vieraanvarainen.

Näin myös Jumala haluaa meidän tunte-
van. Hän jakaa omia lahjojaan meille. Millai-
sia lahjoja olet saanut Jumalalta. Paljon ajatuk-
sia Jumalalta saaduista lahjoista vai eikö tule
mitään mieleen? Yksi, niistä lahjoista suurin,
on Jeesus! Jumala lahjoittaa rakkauttaan meille
kaikille. Me voimme jakaa sitä eteenpäin toinen
toisillemme.

JENNI SHAKYA

Kirkoilta kannanotto

**Oikeudenmukaisuutta, vaurautta Euroopan unioniin.
Kirkot vastavoimana nationalismille?
Euroopan kirkot ottivat kantaa.**

Euroopan kirkkojen konferenssin asiakirja kuvaa talouden, politiikan ja teologian suhteita. Euroopan kirkkojen konferenssin (CEC) asiakirja "Koh-
ti oikeudenmukaisuutta Euroopan unio-
nissa. Euroopan talouden ohjausjärjes-
telmä: teologian, talouden ja politiikan
välinen vuoropuhelu" pyrkii kuvaamaan
Euroopan kirkkojen näkökulmasta ta-
louden, politiikan, etiikan ja teologi-
an suhteita. Se esittää ajatuksia EU:n ta-
louspolitiikan kehittämiseksi. Asiakirjan
tarkastelun taustalla ovat talouskriisit ja
tuloerojen kasvu.

"Kannanoton keskeiset kysymykset
ovat, haluavatko kirkot syventää poliiti-
tista unionia ja viedä EU:n kehittämi-
nen kohti yhteistä hyvää. Kannanotossa
korostetaan, että kirkkojen näkökulma
Euroopan unioniin on positiivinen", val-
mistelutyöryhmään kuulunut professo-
ri **Heikki Hiilamo** toteaa.

Talous ei ole arvo sinänsä

Kannanoton mukaan talous ei ole arvo
sinänsä, vaan keino muihin pyrkimy-
ksiin, joita ovat muun muassa taistelu
köyhyyttä, syrjäytymistä ja hyväksikäyt-
töä vastaan.

"CEC:n asiakirjan ansio on siinä, et-
tä se osallistuu keskusteluun EU:n tule-
vaisuudesta poikkeuksellisen tärkeänä
hetkenä. Yhdysvaltojen ja Ison-Britan-
nian eristytymisen seurauksena Euroo-

pan on pohdittava uudelleen rooliaan
ja tehtäväänsä maailmassa. Olennainen
kysymys koskee talouden roolia turval-
lisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.
Tähän keskusteluun kannanotto tarjoaa
uusia avaimia", Hiilamo sanoi.

Hiilamo nosti kesällä julkistetusta
asiakirjasta myös huomion, joka koskee
kestävää kehitystä:

"Pyrkimykset kestävään tuotantoon
ja kulutuksen, kestävään yhteiskuntaan,
sopivat luonnollisesti unionin perusta-
voitteiden joukkoon, vaikka niitä ei ni-
menomaisesti mainittukaan hankkeen
ensimmäisten vuosikymmenten aikana."

Vastuunkantamisen näkökulma

Kannanotto voidaan nähdä jatkumo-
na Suomen luterilaisen kirkon piispojen
puheenvuorolle hyvinvointiyhteiskun-
nan tulevaisuudesta vuonna 1999, "Koh-
ti yhteistä hyvää".

Piispojen kannanotto tuolloin he-
rätti keskustelua siitä, siirtyykö kirkko
nyt oman tonttinsa ulkopuolelle, kun se
kommentoi taloutta.

Espoon piispa **Tapio Luoman** mu-
kaan EU:n tavoitteena tulee olla yhteis-
sen hyvän ja ihmisten hyvän edistämi-
nen. Talouden etiikkaa on hänen mu-
kaansa syytä pohtia vastuunkantami-
sen näkökulmasta. Hän myös kysyi,
onko tämän päivän EU:ssa aidosti yhteis-
siä tavoitteita, joihin kaikki EU-kansalai-
set voivat sitoutua.

Entä mitä politiikan puolelta kom-
mentoidaan?

**”
Olennainen
kysymys koskee
talouden roolia
turvallisuuden
ja hyvinvoinnin
edistämiseksi**

Suomen Pankin johtokunnan jäsen
Olli Rehn korostaa, että Euroopan val-
tiot pystyvät parhaiten vastaamaan ajan-
kohtaisiin yhteiskunnallisiin haasteisiin
kehittämällä yhteistyötään ja Euroopan
unionin toimintaa. Oikeudenmukaisuus-
uden ja kestävän kehityksen korostami-
nen ovat luontevia yhteisiä tavoitteita.

"Suuret, yhteiset kertomukset ovat
tärkeitä. Euroopan kirkkojen konferens-
sin asiakirjassa todetaan, että euroop-
palaiset tarvitsevat nyt yhteisen tarinan
yhteisestä hyvästä eurooppalaisesta yh-
teisössä. Tähän johtopäätökseen on mi-
nun helppo yhtyä", Olli Rehn toteaa.

"Kun kirkot kristillisen etiikan edus-
tajina painottavat oikeudenmukaisuut-
ta ja solidaarisuutta ja näkevät ihmisar-
von ja siten vastuumme lähimmäisillem-
me riippumattomana kansallisuudesta,
kirkot voivat osaltaan toimia vastavoimi-
na nationalismille sen ahtaimmissa ja ne-

TIESITKÖ?

Mitä kirkolliset tittelit tarkoittavat?

Kirkon virka- ja arvonimiä on
tarkasteltava historian valos-
sa, sillä alkuperäisimmät kut-
ten kirkkoherra ovat suomen-
tuneet jo keskiajalla käytössä olleista
ruotsinkielisistä teksteistä.

"Kirkkoherra ei siis ole käänkösvirhe
ruotsin *kyrkoherdestä*. Ruotsissa pahas-
tuttiin herra-nimityksestä jo 1900-lu-
vun alussa ja korvattiin *herre* saman-
sointuisella sanalla *herde*, paimen", sel-
ventää tuomiokapitulin notaari **Marja-
Sisko Aalto**.

Kappalainen on pastoraalitutkinnon
eli korkeamman virkatutkinnon suorit-
taneen vakinaisen papin virkanimike.

"Kappalainen viittaa kappeliin. Kirk-
koherra vastasi seurakunnan pääkirkos-
ta, kappalainen kappelista."

Seurakuntapastori on uusin tulokas, sillä vasta vuoden
1993 kirkkolaissa alemman papiston monenkirjavit nimik-
keet kuten papiston apulainen, ylimääräinen apulainen ja
virallinen apulainen yhtenäistettiin seurakuntapastoriksi.

Kirkon tulevaisuustyöryhmien jatkuvana päänvaivana
ovat tuomio-alkuiset nimet kuten tuomiorovasti. Kantasa-
nalla domus, koti, ei ole mitään tekemistä tuomion kanssa.
Tuomiorovasti on tuomiokirkkoseurakunnan kirkkoherran
virkanimike. Virkanimike on myös lääninrovasti, jonka hal-
lintoalue ei kuitenkaan ole lääni vaan rovastikunta.

Rovasti on kirkollinen arvonimi, jonka myöntää piispa.
Aiemmin kirkkoherra sai rovastinimityksen jokseenkin au-

TUURA RYTTINEN

tomaattisesti 50-vuotispäiviensä aikaan,
mutta nykyisin harkitummin. Teologian
tohtori ei voi saada rovastin arvoa.

"Historian saatossa on tarvittu niin-
kin komea arvonimi kuin varapasto-
ri, jonka saattoi saada ansioitunut kap-
palainen."

Varapastorin – *vice pastor* – arvo oli
tarpeen toimittaessa varakirkkoherrana.
Rovastin arvon saattoi nimittäin saa-
da vain kirkkoherra. Nykyisin sen voivat
saada muutkin.

Director cantus ja *director musices*
ovat kanttoreiden kirkollisia arvonimiä.
Toisaalta ne ovat muusikoille tasavallan
presidentin myöntämiä valtiollisia arvo-
nimiäkin.

Kirkon luottamustehtävissä pitkään
ja ansiokkaasti palvellut voi saada presidentiltä seurakunta-
neuvoksen arvonimen, etenkin jos ansiolistalla on laajem-
pia kokonaiskirkon luottamustehtäviä.

Kirkkohallituksen jäsen on kirkkoneuvos, mutta se ei ole
arvonimi vaan liittyy asemaan ja tehtävään.

"On myös pysyviä kirkkoneuvoksia, jotka ovat virkamie-
hiä ja rinnastuvat valtioneuvoston kansliapäälliköihin", sel-
ventää Aalto.

Kirkkohallitukselta on tullut seurakunnille kysely, mikä
terminologia on sellaista, joka olisi hyvä päivittää tai pohtia
uudella tavalla. Muun muassa kirkkoherra ja tuomiorovasti
ovat sanoja, joita pohditaan.

KAIIJA VUORIO

Euroopan talouteen

gatiivisimmissä ilmenemismuodoissa”, Rehn painotti.

Mitä lisäarvoa kannanotto tuo?

Kirkolta on myös toivottu nykyistä näkyvämpää roolia keskusteluissa kansainvälisestä verotuksesta, ilmasto- ja kaupapolitiikasta ja kestävästä kehityksestä.

”Kirkkoilla on suorastaan velvollisuus olla mukana keskusteluissa Euroopan tulevaisuudesta”, Kirkkohallituksen EU-lakimies **Lena Kumlin** kiteytti.

Kaikki eivät näe uutta, erillistä ulostuloa kannanoton muodossa tarpeellisenä. Kirkolliskokouksen talousvaliokunnan jäsen **Heikki**

Sorvari tarkastelee kirkon toimintasuunnitelman ja *Meidän kirkko – välittävä yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon diakonian ja yhteiskuntatyön linjaus 2015* –visiosta käsin uutta asiakirjaa, ja kysyy, mihin sitä tarvitaan.

”Jo mainitun linjauksen mukaisesti osallistumme suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseen, vaikuttamme poliittiseen päätöksentekoon sosiaalisen ja ympäristövastuun vahvistamiseksi, etsimme yhteiskunnan kipupisteitä ja nostamme esiin ihmisten hätää julkisessa keskustelussa ja päätöksenteossa. Yhteiskunnallista vaikuttamista tehdään niin kuin on jo vuosia tehty, hiljaa arkisessa perustustyössä ja laajasti

erilaisissa verkostoissa ja mediassa.”

”Esimerkiksi kirkkohallituksen kansliapäällikkö näkyy ja vaikuttaa hyvin monenlaisilla foorumeilla eivätkä muutkaan kirkon kasvot ole vaiti. En näe erityisillä kannanotoilla olennaista, tarpeellista lisäarvoa”, Heikki Sorvari sanoo.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on Euroopan kirkkojen konferenssin (CEC) Kirkko ja yhteiskunta -komission (CSC) jäsen. CSC on noin 125 jäsenkirkon muodostama yhteenliittymä, joka seuraa EU-instituutioiden toimintaa ja vaikuttaa kirkkoille tärkeissä kysymyksissä.

ULLA REMES JA KIRKON VIESTINTÄ

MITÄ MIELESSÄ?

Vettä, digitaidetta, maahanmuuttoa

Kuopiossa Vesi-teemalla vietettävät ANTI-festivaalit olivat tänä vuonna mukana myös tutkimushankkeessa: ANTI on mukana Itä-Suomen yliopiston *New Start Finland!* -tutkimushankkeessa 2016-2017 osana PROMEQ - Osallistava terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen -hanketta, jota rahoittaa Suomen Akatemia. ANTI-festivaali toteutti yhteisöprojektin yhdysvaltalaisistaiteilija **Ernest Truelyn** johdolla. Taiteilija valittiin haulla ja palkattiin tehtävänsä. 12 työpajan projektiin kutsuttiin suomalaisia nuoria aikuisia sekä hiljattain Suomesta turvapaikan saaneita nuoria aikuisia.

Mitä projektissa on tapahtunut, taiteilija Ernest Truely?

Työpajoissa valmistauduttiin loppuhuipennukseen, toritapahtumaan Mualiman Navalla. Kuopion torilla järjestettiin juhlat yhteisötyöskentelyn päätteeksi. Mukaan pyydettiin maahanmuuttajien läheisiä tuomaan vaikka perinneruokiaan torille yhteiseen hetkeen, jossa voi tanssia, soittaa, esiintyä miten haluaa. Suomalaiset tarjosivat kasvishernekeittoa. Kuka tahansa kaupunkilainen tai vaikka turvapaikanhakijoiden naapuri oli tervehdettävä.

Millainen kokemus NSF! on ollut, syyrialainen turvapaikanhakija Saijo Jallow?

Olen onnellinen, että sain kutsun mukaan. Olen ollut paikalla kuusi, seitsemän kertaa. Parasta on yhdessäolo ja eri kielten puhuminen.

Miten projekti on onnistunut, tuottaja Jyri Väisänen?

Nuorten miesten, maahanmuuttajien ja suomalaisten, identiteetin työstäminen hausalla ja luovalla digitaalisella tavalla oli tavoite. Idea muuttui toritapahtuman järjestämiseksi.

Työpajat olivat aluksi infotilaisuuksia. Osallistujien mukaan saaminen oli haastavaa. Yhdysvaltalainen taiteilija saapui Kuopioon heinäkuussa. Työpajoja on pidetty eri puolilla Kuopiota, muun muassa Petosen Pinarilla.

Mitä muuta Anti tarjosi?

Live art –superviikonloppuna syyskuun lopulla taiteilija Ernest Truelyllä nähtiin myös oma digitaalinen teos. Mobiililaitteeseen asennetun sovelluksen avulla muunnettiin todellisuutta ympärillä.

Anti-festivaalissa oli myös Lab-osa, jossa digitaaliseen mediaan erikoistuneet taiteilijat tutkivat digitaalisen median ja sosiaalisuuden suhdetta. Viime vuonna Anti-palkinnon saaneen Terike Haapojan teoksia esitettiin.

Teksti ja kuva: ULLA REMES

ERIKOISHAMMASTEKNIKKO ESA-MATTI KOPONEN

Puijonkatu 26, III kerros puh. 050 501 1110

Uudet hammasproteesit, pohjaukset ja korjaukset
LAATU- JA TYÖTAKUU

Palvelutalo Lepola tarjoaa ikääntyville turvallisen kodin ja laadukkaat palvelut kellon ympäri. Myös ryhmäkotiasuntoja.

Kysy vapautuvista asunnoista.

puh. 044 270 9200

044 270 9201

www.palvelutalolepola.fi

Taivaanpankontie 2,
70200 Kuopio

Pitopalvelua

Ilon ja surun hetkellä olemme palveluksessanne

- Kaikkiin kodin juhliin maukaat kylmät tai lämpimät pitopöydät
- Kotileivonnaiset tilauksesta (ilmainen kotiinkuljetus)
- Meiltä myös astiat, liinat, kukkalaitteet, tarjoilu henk.kunta, jne.

puh. 050 305 1737

tai s-posti

piirakkapulikka@luukku.com

Testamentti on kaunis tapa auttaa

Jo pienelläkin osuudella omaisuudestasi on suuri merkitys kehitysmaiden köyhimmille ihmisille. Lapset voivat päästä kouluun, nuoret saada ammattikoulutusta ja naiset keinoja hankkia toimeentulon.

Testamentin teko ei ole vaikeaa. Tilaa maksuton testamenttioppaamme:

020 787 1201

asiakaspalvelu@kirkonulkomaanapu.fi

kirkonulkomaanapu.fi/testamentti

Johannes oli t

Johannes Kastaja -oratorio on etnoa, jazzia ja oopperaa

- ✦ Säveltäjä **Heikki Sarmannon** ja yhdysvaltalaisen kirjailijan **Kim Richin** yhteistyön uusiin tulokset, *John the Baptist Oratorio* on nykyaikaan sijoitettu kaksinäytöksinen musiikkidraama. Se on rosoinen kertomus aikansa edelläkijasta Johannes Kastajasta, tehtävästä, totuudesta, vallasta, anteeksiannosta ja elämän tarkoituksesta.
- ✦ Teos on sävelletty kuorolle, orkesterille ja yhdeksälle solistille. Solisteina ovat muun muassa **Saija-Reetta Kotiranta** ja **Jarmo Mäkinen**. **Jussi Mattilan** valmentamaa Kuopion nuorisokuoroa ja säveltäjän kokoamaa 11-henkistä orkesteria johtaa kapellimestari **Rauno Tikkanen**. Teoksen ohjaa **Veera Airas** ja puvustuksesta vastaa **Elli Jalvas**.
- ✦ Kuopion tuomiokirkossa esitykset ovat 18. ja 19.11.2017.

Kirkkoihin säveltämisessä on Heikki Sarmannon mielestä omat mutkansa: teosten täytyy istua kirkon akustiikkaan. ”Kirkko on instrumentti, joka sanelee **rajat**: kuulkaa artistit, nyt tottelette tämän kirkon tilaa, Sarmanto sanoo.

tunteen näkijä

Kansanlauluja, jazzia ja taivaalta satavan tulen soundit. Heikki Sarmanto sävelsi oratorion Johannes Kastajasta.

”Sano sitten aina tiukasti, että pysy asiassa, Sarmanto”, Heikki Sarmanto sanoo heti aluksi. Asia on Sarmanton säveltämä **Johannes Kastajasta** kertova oratorio *John the Baptist*. Vuosikymmeniä hiottu teos kantaesitettiin Helsingissä viime vuoden marraskuussa ja nyt sen Suomenkierros on tulossa kohti Kuopiota.

Mutta ei asiassa aina kannata pysyä, jos voi puhua muustakin. Kuten siitä, millaista oli istua Suurkirkon pommisuojaissa, millaiset haikut ja soundit syntyivät, kun taivaalta satoi tulta, miten sotalapsuudesta palaava hyvin syötetty poika katseli Arcturus-laivalta savuavaa, raunioiden Helsingissä. Tai siitä, miten äiti opetti lapset laulamaan kansanlauluja kolmiäänisesti ja miten veljekset kuuntelivat silmät ristissä radiosta *The Voice of America*, vaikka aamulla piti herätä kouluun. Radioaaltoilta tarttui jazz. Sarmanto alkoi soittaa ja säveltää jazzia.

Kaikki on laitostettua

Pienen Suomen pienistä piireistä piti päästä pois. Stipendi avasi Sibelius-Akatemiassa opiskelleelle Sarmannolle oven meren taakse, *Bostonin Berklee College of Musiciin*.

”En ole koskaan viihtynyt missään laitoksissa. Nykyisin kaikki on laitostettua, synnyttään synnytyslaitoksella ja kuoleman jälkeen päädytään hautauslaitokseen, ja siihen väliin mahtuu monta laitosta.”

Arvostettua musiikkikouluakin tärkeämpää oli, että tapasi ihmisiä ja sai perustettua *Serious Music Ensemblen*. Porukan elossa olevat jäsenet

soittavat yhä yhdessä.

Kriitikot tykkäävät sanoa, että Heikki Sarmanto ylittää musiikin raja-aitoja ja yhdistelee erilaisia genrejä.

”Mä olen utelias, diggaan kaikenlaista musaa. Pikkujätkänä kiersin **Olavi Virran** kanssa tanssilavoja samaan aikaan kun tein avantgardistista jazzia. Soitin jotain sentimentaalista boleroa ja näin heti, miten musiikki vaikutti, miten mies ja nainen painautuivat toisiaan vasten. Tanssilavat ovat olleet tärkeämpiä kuin hiivatin konservatoriot.”

Arabib, berberit, afroamerikkalaiset

Asiaan, Sarmanto. Millaista musiikkia *John the Baptist* on syönyt? Ainakin arabimusiikkia, ber-

berien rytmejä, klezmeriä, afroamerikkalaisia ja latinalaisamerikkalaisia vaikutteita.

”Rytmillä on äärettömän tärkeä rooli oratoriossa.”

Sarmanto puhuu kyllä mieluummin muiden panoksesta kuin omastaan: tuottaja on tehnyt valtavan työn, runsas solistikaarti on upea, Kuopion nuorisokuoro maan paras, orkesteriin koottu loistoihmisiä.

Freemuusikkojen sitoutuminen on kannatellut tyhjää syntynyttä, äkipäältäään hullulta kuulostanutta ideaa. Harjoituksissa on jopa nähty kappellimestarin pyyhkivän kyyneliä.

Tekijät kutsuvat teosta oratorio/oopperaksi, kauttaviivan kanssa. Mutta siltikään kyse ei ole perinteisestä kirkko-oopperasta, sillä musiikilliset vaikutteet tulevat ympäri maailmaa.

Näkijä ja totuudenkertoja

Heikki Sarmannolla ja yhdysvaltalaisella libretistillä **Kim Richillä** oli pakottava tarve tehdä nimen omaan oratorio ja nimenomaan Johannes Kastajasta.

”Johannes Kastaja on nimi, jonka kaikki tietävät mutta jota kukaan ei tunne. Johannes oli näkijä ja totuudenkertoja, joka uskalsi puhua valankäyttäjiä vastaan. Tällaiset ihmiset joutuvat usein kärsimään.”

Kirkko on Heikki Sarmannon mielestä vaativimpia miljöitä: jokainen on akustiikaltaan ja valaistusolosuhteiltaan omansa. Joissakin ristikirkoissa näkyvyys on ihan mahdoton, toisissa ikkunoista tulviva valo tuo teokseen omanlaistaan toivoa.

John the Baptist -oratorion musiikki ja teksti syntyivät rinnakkain ja toisistaan. Sarmanto ja Rich syöttivät toisilleen puolin ja toisin tekstiä ja melodioita. On Sarmanto säveltänyt paljon muitakin, jo valmiita tekstejä, kuten koulukaverinsa **Pentti Saarikosken** runoja.

”Saarikoski kirjoitti niin, että siitä syntyi automaattisesti musiikkia. Norssin musiikinopettaja **Armas Maasalo** sanoi Saarikoskelle, ettei hänellä ole minkäänlaista musikaalista korvaa. Myöhemmin Göteborgissa kuulin, kun Saarikoski alkoi kadulla laulaa *Karjalan kunnailla*. Ihmettelin, että mitä se Maasalo puhui, sinähän laulat ihan puhtaasti. Saarikoski alkoi itkeä, että ihanko totta, laulanko.”

SAILA KESKIAHO

Nuoret mukaan oratorioon

Nuorisoprojektin tavoitteena on tarjota reilulle sadalle kuopiolaiselle nuorelle mahdollisuus osallistua *John the Baptist* -oratorioesitykseen ja siihen pohjautuvaan tutkimukseen. Tutkijat ovat **Pauliina Vuorinen** Savonia ammattikorkeakoulusta ja **Ossi Putkonen** Sibelius-Akatemian Kuopion yksiköstä.

Tutkimuksen lähtökohtana on selvittää käsityksiä kirkkomusiikista **Heikki Sarmannon** säveltämän *John the Baptist* -oratorion kautta. On kiinnostavaa selvittää, miten uudentyyppinen kirkkomusiikkiteos avautuu nuorille. Tutkimuksen toivotaan tuovan myös seurakunnille tietoa nuorten suhtautumisesta kirkkomusiikkiin.

Tutkimuksen onnistumisen kannalta on tärkeää saada mukaan mahdollisimman erilaisia osallistujia. Mukaan kutsutaan nuoria erilaisista kulttuuritaidoista ja elämäntilanteista, erityisesti opiskelijoita ja

myös musiikinharrastajia kaivataan.

Tutkimukseen osallistuvat saavat vapaaliput *John the Baptist* -esitykseen joko 18.11. tai 19.11. Varsinaisia oratorioesityksiä edeltää oratorioseminaari 3.11. klo 13-16 Kuopion Musiikkikeskuksen Kamarimusiikkisalissa (Kuopiolahdenkatu 23 C). Seminaarin tarkoituksena on käsitellä oratorion kehityshistoriaa laajemmin. Seminaari on osa tutkimusta.

Nuorisoprojektin tekevät yhteistyössä Kristillinen taidesäätiö, Savonia-ammattikorkeakoulu, Taideyliopiston Sibelius-Akatemian Kuopion yksikkö, Kuopion konservatorio, Kuopion ev.lut. seurakunnat ja Kuopion kaupunki.

MINNA SIIKANIVA

Infotilaisuus Kuopion Musiikkikeskuksen Kamarimusiikkisalissa ke 25.10.2017 klo 15-16. Ilmoittautumisen projektiin on 18.10.2017 mennessä terhi.monkkonen@savonia.fi, 044 785 5835.

Puvustuksella tärkeä rooli tarinassa

Savonia-ammattikorkeakoulusta löytyi projektille puvustaja, opiskelija Elli Valjas.

Elli Valjas sai katsoa esiintyjien pukuja oikein tarkkaan, jo ennen kuin niitä olikaan: hänen vastuullaan oli pukujen suunnittelu, valmistus ja hankinta.

”Opettajani **Ulla Rytönen** vinkasi minulle, että tässä voisi olla hyvä sauma suorittaa työharjoittelu. Projekti vaikutti mielenkiintoiselle, joten päätin tarttua tilaisuuteen”, Savonia-ammattikorkeakoulun opiskelija Elli Valjas kertoo. Hän toimi *John the Baptist* -teoksessa puvustajana.

”Toimin tiiviisti yhteistyössä ohjaajan kanssa, jonka vision pohjalta lähestyin puvustusta. Minulla oli valmistuksena apuna luokkatoverini **Mari-Milla Jaakkonen**, koska tehtävää oli paljon ja aikataulu oli tiukka.”

”En ole aikaisemmin ollut näin suuressa projektissa mukana enkä saanut näin paljon vastuuta. Oli hienoa, miten joustavasti ja ymmärtävästi minuun suhtauduttiin. Koin oloni turvallisiksi projektin aikana ja sain tarvittavaa tukea ja apua muilta projektissa mukana olleilta. Oli myös mielenkiintoista olla tekemisissä eri alojen ihmisten kanssa.”

Puvustuksen rooli ja tärkeys ta-

ELLI VALJAKSEN KOTILAIKU

Elli Valjakselle pääseminen isoon produktioon oli ”erittäin positiivinen, opettavainen ja haastavakin kokemus”.

rinan kerronnan osana avautuivat opiskelijalle uudella tavalla.

”Opin valtavasti omasta työnkuvastani puvustajana sekä yleisesti projektissa työskentelemisestä. Sain paljon työvälineitä tulevaisuuden haasteisiin. Toivon pääseväni jatkosakin tekemään puvustajan töitä”

ULLA REMES

Arjen luksusta

Kerran kuukaudessa arkikin on juhlaa Riistaveden seurakuntatalolla. Silloin yhteiseen ruokapöytään kokoontuu useampi sukupolvi.

Iloiseen puheensorinaan sekoittuu lasten kiljahduksia, vanhat tutut vaihtavat kuulumisia ja uudet tulijat katselevat uteliaina ympärilleen. Syyskauden ensimmäinen Arkinen ateria on alkamassa ja paikalle on saapunut nelisen kymmentä ruokailijaa – ikähaitari vauvasta vaariin.

”Täällä näkyy aika paljon aivan uusiakin kasvoja”, tulijoita ovella vastaanottava diakoni **Leena Vartiainen** iloitsee.

Yhteisessä pöydässä

Tänään emännät ovat taikoneet pöytään kalakeittoa ja köyhiä ritareita, tarjolla on luonnollisesti myös leipää lisukkeineen.

Suoraan perhekerhosta aterialle jääneiden lapsiperheiden vatsoja kurnii jo. **Taina** ja **Henri Aho** jäävät enemmän kuin mielellään lastensa **Oton** ja **Katriinan** kanssa valmiiseen pöytään.

”Tämä on todella mainio juttu meidän perheelle. Tulemme kahdenkymmenen kilometrin päästä Vaajasalosta ja lounas meni aika myöhäiseksi, jos sitä pitäisi ruveta perhekerhon jälkeen kotona laittamaan”, **Taina Aho** tuumaa.

”On kiva vielä jatkaa jutustelua tuttujen kanssa kaikessa rauhassa. Ja onhan tämä yhteisöllistäkin, kun ei syödä pelkästään oman porukan kesken.”

”Se, että pääsee valmiille, on ihan arjen luksusta”, **Henri Aho** kiteyttää.

Tellervo ja **Juha Kankkunen** ovat pistäytyneet Arkisella aterialla viime talvesta alkaen.

”Aina tullaan, jos vain maisemissa ollaan. Samalla tavataan tuttuja”

Pariskunta kertoo osallistuvansa yleensä myös aterian jälkeiseen ohjelmatuokioon.

”Oma ohjelmanumeronsa on sekin, kun seuraa täällä aterialla lasten touhuilua.”

Kohtaamisten paikka

Riistaveden Arkinen ateria ei ole mikään uusi innovaatio vaan sen juuret juontavat jo 80-luvulle.

”Aikaisemmin tilaisuus kulki nimellä Eläkeläisten virkistyspäivä. No, sehän heti karkotti muun ikäisiä kävijöitä”, **Leena Vartiainen** kertoo.

”Olen kuitenkin työssäni tavannut eri ikäluokista paljon ihmisiä, joille olisi hyväksi

Henri ja **Otto Aholle** maistui kalakeitto. ”Taidamme käydä vielä santsaamassa”, he tuumasivat.

päästä edes joskus valmiiseen ruokapöytään ja tapaamaan samalla muita ihmisiä.”

”Uusi nimi ei sulje pois ketään, joten ihmiset ovat uskaltaneet lähteä helpommin liikkeelle.”

Ateria kokoaa yhteen monenlaista porukkaa – ja se juuri on Vartiaisen mukaan tarkoituksin.

”Lapsiperheet voivat jäädä perhekerhon päätteeksi vielä syömään, varttuneempien kanssa puolestaan jatketaan ruokailun jälkeen muun ohjelman parissa. Toki saa tulla pelkästään syömäänkin.”

”Yhteinen ateria on luonteva paikka useamman sukupolven kohtaamisille. Monilla nuorilla perheillä ei ehkä ole isovanhempia asumaan samalla paikkakunnalla ja vastaavasti vanhemman väen omat lapset perheineen saattavat olla maailmalla.”

Vartiaisen mukaan Arkisella aterialla käy jo-

ka kerta ruokailemassa noin 30–40 ihmistä.

”Samalla reissulla monet saavat juteltua mieltään painavista asioista meille seurakunnan työntekijöille.”

HELI HARING

Arjen aterioita

- ✦ Kaikille avoimia yhteisruokailuja järjestetään myös Alavan, Kallaveden ja Männistön seurakunnissa sekä Siilinjärven seurakunnassa. Ajankohdat ja paikat löytyvät Kirkko ja koti -lehden tapahtumaliitteestä tai verkosta www.kuopionseurakunnat.fi/tapahtumat ja www.siilinjarseurakunta.fi
- ✦ Aterian hinta aikuisilta on 5 euroa, lapset ruokailevat iästä riippuen joko ilmaiseksi tai muutaman euron hintaan.

KIRJASTA LÖYDETTYÄ

Reilusta tarjouksesta voi kieltäytyä

Miksi usko on niin vaikeaa? Miksi Jumala ei anna selvempää merkkiä itseltään? Miksi hän ei tee itseään ilmeisemmäksi?

Itsensä kätkevään Jumalaan kun on vaikea uskoa. Miksi ylipäätään pitäisin tärkeänä sellaista, jonka koko olemassaolo tuntuu epävarmalta?

Kakkureseptin tutkiminenkin tuottaa varmemmin tuloksia kuin jumalakysymys. Kakku tulee varmasti uunista ulos, kun taas Jumala saattaa jäädä pysyvästi piiloon.

Osaan kysellä vaikeita, mutta en ehkä vastata. Makustellaan siis toisen vastausta. **C. Stephen Evans** kirjassaan *Kätkeytynyt Jumala* (Perussanoma 2017) esittää seuraavaa.

Kun Jumala ripottelee luomakuntaan merkkejä itsestään, hän noudattaa kahta sääntöä.

Yksi. Merkkien täytyy olla runsaita ja helposti saavutettavia. Kaikkien ihmisten täytyy voida tajuta ne.

Kaksi. Merkkien täytyy olla helposti vastustettavia. Niille täytyy voida sanoa ei. Ne eivät saa pakottaa ketään jumalauskoon.

Vain näin ihmisen suhde Jumalaan syntyy vapaasti ja aidosti. Oma tahtoni ja persoonani saa vaikuttaa siihen, minäkalaisen suhteen otan Luojaani. Olen hänen edessään minä, en pakkovaltaan alistettu orja.

Luojan merkkejä tai sormenjälkiä löytyy kaikkialta. Evans esittelee muutaman Maailman olemassaolon herättämää

ihmetys. Maailmankaikkeuden toimivuus, järjestys, kyky luoda elämää ja eräiden fysikaalisten vakioiden hienosäätöisyys – ne eivät poisselity mekaanisella ja biologisella evoluutiolla.

Moraalin selittämätön ja pakottava velvoittavuus. Ihmiskunnan yhteinen usko Suurempaan. Onnen hetkien kiitollisuus, joka etsii kohdetta jostakin fysikaalista maailmaa korkeammasta.

Nämä eivät ole todisteita Jumalasta, vaan vihjeitä ja ehdotuksia. Ne kutsuvat minua tekemään oman valintani. Miten tulkitset nuo merkit?

Päätänkö kunnioittaa korkeinta ja etsiä häneen syvempää yhteyttä? Vai toteanko, ettei kosketa minua? En ole sellainen ihminen. Ratkaisu on minun omani.

Tosin ihmisen syntyisyys vaikeuttaa myönteisen ratkaisun tekemistä. Pallo on silti minulla. Kumpikin tulkinta on järkevä ja perusteltu. Näin siis Evans kirjassaan *Kätkeytynyt Jumala*.

Luterilainen tietenkin kysyy, voiko asia olla ihmisen oman ratkaisun varassa. Eikö Jumala lopulta vaikuta meissä uskon? Useimmiten sanan ja sakramenttien kautta, mutta joskus niinkin, että aloittaa näistä Luojan hiljaisista merkeistä.

KARI KUULA

Leikkaa talteen.

Kuopion seurakunnat YHTEYSTIETOJA

KIRKOLLISET TOIMITUKSET

Seurakuntien toimistot palvelevat kasteen ja vihkimisen sopimissa arkisin klo 9–15. Hautajaisjärjestelyt hauta- ja puistotoimistossa, os. Siunauskappelintie 3, puh. 040 4848 238, 040 4848 239, 040 4848 242 tai 040 4848 517. Avoimma arkisin klo 8–16 (kesäaikana 1.6.–31.8. klo 8–15).

VIRKATODISTUKSET JA SUKUSELVITYKSET

Keskusrekisteri, Suokatu 22 B, 2. kerros, puh. (017) 158 111 (vaihe). Avoimma arkisin klo 9–15.

TILAVARAUKSET

Muut kuin kirkollisiin toimituksiin liittyvät tilavaraukset seurakuntien toimistoista arkisin klo 9–15. Leirikeskusten tilavaraukset suoraan leirikeskuksista.

PALVELEVA PUHELIN

Puh. 0400 22 11 80 su-to kello 18–01, pe ja la kello 18–03. Soitto Palvelevaan puhelimeen maksaa tavallisen paikallispuhelun / matkapuhelun verran. Kaikki operaattorit eivät sisällytä näitä puheluita puhepaketteihin.

DIAKONIAKESKUS

Puh. 017 158 111 (vaihe). Työntekijät tavattavissa ilman ajanvarausta ma, ke ja pe klo 10–12.

PERHEASIAIN NEUVOTTELUKESKUS

Luottamuksellista keskusteluapua parisuhteen kysymyksissä. Asemakat 7, 1. krs, puh. 040 4848 480, ma-pe klo 9–11.

SAIRAALASIELUNHOITO

Johtava sairaalapastori Risto Voutilainen, puh. 040 484 8484.

KUOPION EV.LUT.
SEURAKUNNAT

www.kuopionseurakunnat.fi

TARJOA APUA. PYYDÄ APUA.

Uusimmat vapaaehtoistyöt
vapaaehtoistyö.fi/kuopio

VAPAAEHTOISTYO.FI
LÖYDÄ OMA VAPAAEHTOISTYÖSI

Milloin viimeksi proteesisi on tarkastettu?

**Hammasproteesit
ovat osa terveyttäsi!**

Suosittelena yli 40 vuoden
kokemuksella tarkastusta
1-2 vuoden välein.

Tervetuloa tuttuun, turvalliseen
ja ammattitaitoiseen hoitoon!

Jorma Päivinen
erikoishammasteknikko, hammasteknikkomestari

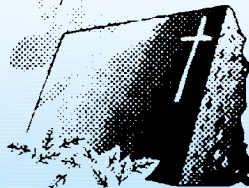
Kuopion
Hammasproteesi klinikka

Vuorikatu 36, 70100 Kuopio • Puh. (017) 262 2121 • info@kuopionhammasproteesiklinikka.fi

Lue lisää uusituilta nettisivuiltamme:
www.hammasproteesiklinikka.fi

HAUTAKIVET SUORAAN VALMISTAJALTA

Myös lisänimen kaiverrukset

VARPAISJÄRVEN GRANIITTI

Savonkatu 24, Ollinpuisto, Kuopio
Puh. (017) 263 3408

VARPAISJÄRVI, Graniitintie 7
Puh. (017) 771 811

• HAUTAKIVET • KAIVERUKSET • KULTAUKSET ENTISÖINTITYÖT • KIVILYHDYT

Sari Kämäräinen
Jääskelänkatu 1
70780 Kuopio
puh. 050 575 0004
www.kivipajasarik.fi

HAUTAKIVET LISÄKAIVERUKSET

sekä kaikki hautakivityöt

KAAVIN KIVI OY - KIVILÄHDE
Kirjekuorentie 6, Kaavi
p. 017 6880100, myynti@kaavinkivi.fi
Avoimma ma-pe 8-17
www.kaavinkivi.fi

Ilmoitukset osoitteeseen:
ilmoitusmyynti@kotimaa.fi

Puijon Maja palvelee lämmöllä

arjessa ja juhlassa
niin ilon kuin
surunkin hetkinä

- juhlaravintola
- lounasravintola
- hotelli
- sauna- ja kokoustilat

Kysy lisää ja pyydä tarjous
puh. 044 552 4810
myynti@puijo.com

Puijon torni
Hotelli Puijon maja
www.puijo.com

Puijotie 135, 70300 Kuopio

PUIJON KIVI

HAUTAKIVET
KAIVERUKSET
ENTISÖINNIT
MUUT KIVITYÖT
PYÖRÄKATU 15, KUPIO

Tervetuloa tutustumaan
myyntinäyttelyyn!

Puh. (017) 282 9000
www.puijonkivi.fi

LÄNSIVUOREN HAUTAUSHUOLTO

Savonkatu 25, Kuopio
(Sokoksen takana)

www.lansivuoriky.fi
p. 017 261 3665

Hautakivi näyttely
liikkeessämme
-tervetuloa tutustumaan!

Lähetä surunvalittelusi.

punaisenristinkauppa.fi
→ Adressien tekstaus
tai puh. 020 701 2211

Punainen Risti

Suru on hitaasti vaalenevia varjoja...

Hautaustoimisto J. NURRO OY

Kauppakatu 55-57 KUPIO Puh. 017-2613065, 040 5056287
saila.lehto@nurro.fi www.nurro.fi

Ilmoitusmarkkinointi

Pirjo Teva

040 680 4057

pirjo.teva@kotimaa.fi

KOTIMAA

Palvelemme teitä kaikissa
hautausjärjestelyihin liittyvissä
käytännön asioissa yksilöllisesti
ja ammattitaidolla.

Iltaisin ja viikonloppuisin:

Kari Väänänen

puh. 040 585 0456

www.hautaustoimistoparviainen.fi

Hautaustoimisto

PARVIAINEN OY

Savonkatu 18, 70110 KUPIO, puh. (017) 261 3771

Parasta paikallista palvelua

Meiltä täydenpalvelun
hautajaisjärjestelyt Kuopion,
Siilinjärven ja lähikuntien alueille.
Yhteistyössä:

Savonkatu 24
017 261 3686

www.hautaustoimistoniiranen.fi

Koivumäenkuja 18
017 361 4291

www.koivumaenkartano.com

KIRKOLLISET

TUOMIOKIRKKO

KASTETUT

Eeli Onni Oskari Kröger, Elli Olivia Schobesberger

AVIOLIITTOON KUULUTETUT

Hemmo Ensio Nikkonen ja Taina Karita Ihalainen, Kimmo Mauri Petteri Kapanen ja Nina Johanna Kröger

KUOLLEET

Eino Vilho Heiskanen 82, Anja Anna Liisa Saastamoinen 91, Kaisa Raittila 94, Elvi Tuulikki Pajunen 89, Osmo Urmas Tiihonen 76, Vesa Kalevi Pekkarinen 76, Raija Liisa Kuusivuori 88, Maija Annikki Kröger 82, Liisa Annikki Hartikainen 89, Kaija Esteri Pitkänen 84, Eeva Katri Hietanen 92, Petri Eerik Nykänen 50

ALAVA

KASTETUT

Konsta Petteri Koponen, Helmi Oona Alisa Pirinen, Seela Enna Inkeri Määttä, Else Johanna Kautto, Elea Iia Adele Manninen, Alina Lotta Maria Tervo, Toivo Aleksanteri Hakomäki, Sylvia Helmi Aurelia Lämsä, Eevi Alisa Hassinen, Peppi Lilja Justiina Raatikainen

AVIOLIITTOON KUULUTETUT

Tuomas Mikael Heimonen ja Vuokko Helena Piironen, Viktor Leo Georgi Parviainen ja Ronja Katriina Reinikainen

KUOLLEET

Petri Untamo Kinnunen 51, Jaakko Antero Antikainen 87, Markku Johannes Jauhainen 66, Kaija Heleena Kankkunen 99, Saimi Tuulikki Huuskonen 92, Anna Liisa Voutilainen 91, Anna-Liisa Kuusela 78, Eero Eerik Pekkarinen 77

JÄRVI-KUOPIO

KASTETUT

Miro Matias Määttä, Nilsia; Iina Elina Tuomainen, Kaavi; Moona Emilia Hartikainen, Riistavesi; Axel Matt Smolander, Tuusniemi; Sara Sofia Soininen, Nilsia

KUOLLEET

Aune Elina Soininen 86, Muuruvesi; Matti Antero Räsänen 69, Säyneinen; Tarmo Samuel Niskanen 62, Säyneinen; Veikko Aukusti Holopainen 58, Riistavesi; Martta Katariina Parviainen 89,

Tuusniemi; Tauno Mikael Leskinen 75, Tuusniemi; Aune Vartiainen 79, Juankoski; Sylvi Marjatta Haatainen 85, Nilsia; Hanna Savolainen 87, Nilsia; Erkki Johannes Tuononen 92, Kaavi; Anja Vilhelmiina Moilanen 82, Nilsia; Kaija Helena Annikki Sorsa 67, Nilsia; Aarne Kalevi Kotiluoto 83, Kaavi; Eero Kuusela 84, Tuusniemi; Tauno Johannes Soininen 80, Vehmersalmi; Leena Marjatta Miettinen 80, Tuusniemi; Paula Irene Helena Haatanen 66, Kaavi

KALLAVESI

KASTETUT

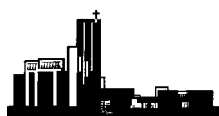
Ida Helmi Aurora Mykkänen, Veikka Topias Mönkkönen, Lisa Karoliina Lagerstedt, Lilja Anna Emilia Pärssinen, Jesper Reino Antero Koskinen, Ruben Jens Tristan Juola, Saimi Leena Lydyia Halmetvaara, Arvid Antero Muli, Eevi Aino Hilma Miettinen, Ella Maria Adeliina Karhunen, Eelis Väinö Aukusti Koskivuori, Severi Ari Johannes Jääskeläinen, Topi Jalmar Malinen, Kristian Samuel Sillanpää, Ilja Jeeli Jegori Ollilainen, Eedit Aava Alina Räihä, Oula Joonatan Schroderus, Elian Aleksanteri Kivioja, Minja Elli Maria Asikainen, Ronja Matilda Marjaana Koistinen, Vivia Anastasia Katajisto, Bea Sofi Alexandra Herlin, Akseli Esko Pekka Pitkonen, Minea Liisa Lumia Eskelinen, Leo Petteri Selkivaara, Kaisla Kerttu Evelina Holopainen, Saana Juulia Kaipainen, Eelis Lauri Alvar Karjalainen, Sisu Benjamin Toivonen

AVIOLIITTOON KUULUTETUT

Heikki Tapio Avikainen ja Irene Johanna Kankkunen, Jori Artturi Kotilainen ja Jenna Julia Koponen, Harri Tapio Kivinen ja Sonja Pauliina Viitala, Jari Johannes Larikka ja Heli Johanna Koistinen, Jouko Tapani Schroderus ja Anne Maija Moilanen

KUOLLEET

Eila Annikki Savolainen 76, Heikki Juhani Nyyssönen 36, Onni Harjunen 76, Maija Liisa Vanttinen 88, Terttu Anneli Räsänen 84, Liisa Annikki Hassinen 65, Kirsti-Liisa Heiskanen 91, Tyyne Mielonen 91, Jaakko Savolainen 86, Katri Maria Oksanen 84, Seija Riitta Tuovinen 76, Pentti Viljami Jylhä 62

MÄNNISTÖ

KASTETUT

Kasper Oliver Vehosalmi, Ada Ellen Maria Laitinen, Joel Benjamin Lonka,

Julia Hanna Aurora Kervola, Eelis Veikko Valtteri Masanen, Selja Ilona Toroi, Helmi Elisabet Pitkänen, Reino Ensio Pitkänen, Daphne Erda Aimee Mounard

KUOLLEET

Aimo Armas Hartikainen 65, Harri Tapani Koponen 58, Terttu Tuulikki Autio 84, Juha Ensio Korhonen 70, Yrjö Lassi Huovinen 82, Veikko Olavi Hirvonen 87, Leena Marjatta Leinonen 71, Tyyne Maria Hoffrén 93, PaaVo Aarre Räisänen 89, Maija Liisa Karjalainen 78

PUIJO

KASTETUT

Aino Emilia Korhonen, Väinö Aleksis Pitkänen, Viljo Johannes Pitkänen, Aada Hilja Maria Koski, Matilda Viola Soili, Samuli Oskari Jarho, Santeri Johannes Jarho

AVIOLIITTOON KUULUTETUT

Janne-Pekka Korhonen ja Petra Annika Räihä

KUOLLEET

Kaija Marjatta Ruuskanen 80, Helga Eila Marjatta Pyykkönen 91, Jarmo Antero Larronmaa 61, Leena Annikki Voutilainen 60, Osmo Juhani Jauhainen 68, Kaija Annikki Tossavainen 80, Vesa Antero Eskelinen 78, Kaarina Määttä 82, Mauno Tapani Pilvesvuori 91, Osmo Vilho Härkönen 67, Juha Pekka Ryyänen 58

SIILINJÄRVI

KASTETUT

Niilo Viljami Juutilainen, Viljami Armas Airaksinen, Patrik Mauno Ossian Salonen, Inna Aino Helmi Savolainen, Emilia Aini Maria Koskinen, Nelli Maini Alina Kilpeläinen, Touko Viljami Kaunisharju, Eetu Petteri Lappalainen, Eino Markus Hartikainen, Vieno Amalia Pirskanen, Elli Vappu Vanamo Rissanen, Eevi Ava Karoliina Kuosmanen, Kasper Sulo Herman Anttonen, Viivi Henni Vanessa Hiltunen

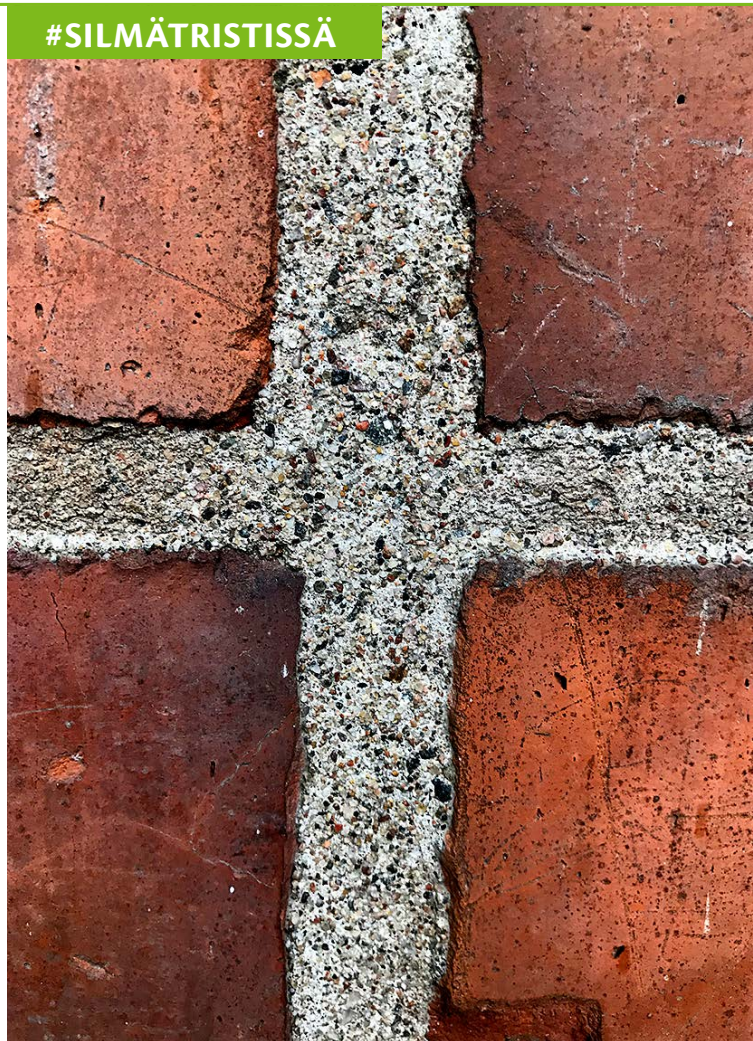
AVIOLIITTOON KUULUTETUT

Matti Elias Hautamäki ja Elina Katriina Majava

KUOLLEET

Klaara Maria Asikainen 88, Pirkko Helena Julkunen 86, Hans Allan Wahlbäck 63, Martta Helena Tellervo Leussu 94, Helga Jääskeläinen 99, Eeva Johanna Roivainen 84, Hilja Liisa Hynynen 87

#SILMÄTRISTISSÄ

TUJIA HYTTINEN

SANALLISTA

Mikkelinpäivä

Mikkelinpäivää vietetään ylienkei Mikaelin muistoksi. Taistelu, jonka hän kävi pimeyden valtoja vastaan, liittyy pääsiäiseen. Kristus on voittanut pahan vallat, mutta taistelu jatkuu. Myöhemmin alkuaan mikkelinpäivästä on tullut kaikkien enkelien päivä, jolloin tutkistellaan heidän merkitystään ja tehtäviään. Jumalan sanansaattajina enkelit suojelevat ja opastavat ihmistä ja muistuttavat häntä Jumalan tahdon mukaisesta elämästä.

Oikea Jumalan sanansaattaja

Tapasin Jumalan sanansaattajan. Kauan sitten, lukiossa.

Rippikoulussa en ymmärtänyt uskonasista yhtään mitään. Sitten menin lukioon. Välitunnilla pelattiin pingistä. Kun pallo meni ohi, kirottiin. Perkkeles.

Yksi nuori ei kiroillut. Sanoi vain nakki! Kerran kysyin häneltä suoraan, miksi hän ei kiroile. Olen uskossa. Me kristityt emme halua kiroilla, hän selitti.

Tässä Jumalan sanansaattajan tuntomerkki. Halu puhtauteen ja pyhyteen. Elämä todistaa Suuremmasta.

Vastaus ihmetytti minua. Niinpä kyselin häneltä kaikenlaista uskosta. Ja hän vastaili. Keskustelimme toistemme luona ja pingispöydän äärellä.

Kampesin usein vastaan. Minusta uskonasiat tuntuivat epätodelta. Ne eivät sopineet niin sanottuun naturalistis-materialistiseen maailmankuvaan, jonka mukaan murkku-pojat tuolloinkin mielsivät todellisuuden.

Mutta kristitty ystäväni ei pelästynyt kritiikkiä. Hän vastaili ja selitti. Puhui Jeesuksesta, Raamatusta, järjestä ja uskonvalinnasta. Oli oppinut asiat kotona ja seurakunnassa.

Tässäkin sanansaattajan tuntomerkki. Tuntuu uskon ja osaa kertoa siitä. Oli tehnyt kristityn kotiläksyt.

Lähde seurakuntaan katsomaan, ystäväni ehdotteli. Tule kanssani hengelliseen tilaisuuteen.

Näinkin sanansaattaja toimii. Kutsuu rohkeasti. Ei häpeä seurakuntaansa, vaikka siellä olisi kaikkea kummallistakin.

Nyt olen kiitollinen tuolle sanansaattajalle. Hän ei tyrkyttänyt, mutta oli tarjolla, kun minulla oli haku päällä.

KARI KUULA

Kirkko kotonasi

Virtuaalikirkossa voit katsoa verkon kautta jumalanpalvelusta Kuopion tuomiokirkosta joka sunnuntai klo 10. Lähetykset tallennetaan, ja niitä voi katsoa myös myöhemmin.

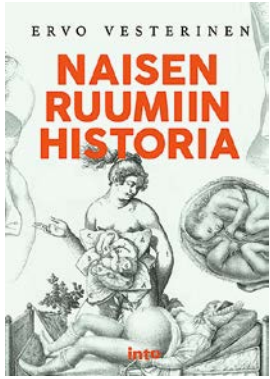
www.virtuaalikirkko.fi

KUOPION EV. LUT.
SEURAKUNNAT

KIRJALLISTA

Ervo Vesterinen:
Naisen ruumiin historia.
Into. 2017. 255 s.

Enemmän Eevasta

Nainen on ihmeellisenä ja pelottavanakin nähty olento, josta jopa maailmankaikkeuden asiantuntija **Stephen Hawking** on todennut, että tämä on täydellinen mysteeri. Tähän salaperäisyyden tarinaan kautta aikojen on perehtynyt gynekologi ja monipuolinen tietokirjailija **Ervo Vesterinen**.

Ei ole kauankaan kun **Sigmund Freud** sanoi, että anatomia on kohtalo. Oma kansamme taas uskoi naisessa olevan voimia, jotka saattoivat viädä mieheltä kalaonnen mutta vuoheen illoissa nainen viekoitteli vierautteen. Tämän kaiken takana oli tuo kummallinen kohtu, eläin eläimen si-

sällä, jonka toiminta tai toimimattomuus teki naisen pahimmillaan hysteeriseksi.

Apuakin on annettu. Vaihdevuosisien vaivoja kehoitettiin keskiajalä lisäämään ruokavalioonsa eläinten munasarjat. Legendaarinen professori **Paavo Vara** neuvoi selvittämään ne uuden elämän kannalta onnettomat olosuhteet, mikäli onki on ottamaton tai lampi kalaton. Savolaista lukijaa puolestaan virkistetään muistolla kirurgi **Sakari Aukeesta**, joka saattoi kertoa naispotilaalleen poistaneesta tämän sisuksista kottaraisen munan kokoisen kasvaimen!

TERHI LAITINEN

LYHYESTI

Tällä palstalla seurakunnan luottamushenkilöt kirjoittavat vuorollaan.

Kuuluuko Paimenen ääni?

Onko kirkko uskottava, että me kirkon jäsenet ja luottamushenkilöt? Välittämämme kuva kirkkostamme on enentyvästi säröinen, rikkonainen ja muuttuvia totuusia välittävää.

Miten ymmärrämme vaikkapa pastori **Kai Sadinmaan** ja muiden muutosta tavoittelevien, vaikkapa maahanmuuttajista huolta kantavien teologiiden näkemykset? Mihin ne pohjautuvat?

Kuulostavat ainakin osin perustelluilta. Toisaalta leikkaavat syvältä kuin veitsi ja vaikuttavat aidoilta. Jokin viestien kärjistä tavoittaa

koskettavasti ja ehkä haavoittavastikin.

Haemme jatkuvasti laumastamme uhrilam-paiksi soveltuvia paneutumatta taustoihin ja syihin? Ajattelen vaikkapa kasvavaa painetta Helsingin uutta piispaa kohti. Mikä on uskottavuuden raja ja kuka sen määrittelee ja missä? Mikä on meidän luottamushenkilöiden vastuu kannanotoissamme? Entäpä kirkollisen lehdistön eettinen vastuu päätöksenteossamme, että kirkon omien tutkijoiden?

Kuinka uskottavaa on keskustelumme sukupuolittuneista käsityksistämme pappeudesta – entä piispuudesta? Kuka asettaa kenetkin ehdolle ja millä perusteella? Kärsiikö uskottavuutemme todella siitä, jos puhumme asioista niiden oikeilla nimillä, suoraan ja avoimesti toisiamme samalla arvostaen ja aidosti kuunnellen? Tuntuuko yltiöoptimistiselta ja miksi?

Miten uskottavaa on, että heti tilaisuuden tullen – oikeastaan jo hetkeä aikaisemmin – suurin mielenkiintomme kirkossakin kohdistuu henkilökysymyksiin? Jaamme toinen toisemme milloin milläkin perusteilla uskottaviin ja vähemmän uskottaviin. Saman lauman jäseneksi näkeminen taitaa olla toiveuntamme.

Laumamme kutistuu ja antamamme todistus väljähtyy ja vääristyy. Kirkon jäsenenä me olemme saman lauman jäseniä – annamme sitä uskottavan todistuksen?

JUHANI LAURINKARI

Puijon seurakunta ja yhteisen kirkkovaltuuston varapuheenjohtaja

Usko. Toivo. Rakkaus.

KUOPION EV.LUT.
SEURAKUNNAT

www.kuopionseurakunnat.fi

KIRKKO & KOTI

Kuopion ja Siilinjärven seurakuntalehti.
104. vuosikerta.
Seuraava numero ilmestyy 25.10.2017

Julkaisija Kuopion ev.lut. seurakunnat, PL 1064, 70101 Kuopio, puh. 017 158 111, www.kuopionseurakunnat.fi
Toimitusneuvosto Hannu Koskelainen, Kirsi Leino, Niko Noponen, Marketta Rantama **Painos** 73 670 kpl **Toimitus** Kirjastokatu 5 A 1, 70100 Kuopio **Viestintäpäällikkö, Kirkko ja Koti -lehden päätoimittaja** Minna Siikaniva, puh. 040 4848 273, minna.siikaniva@evl.fi
Tiedottaja Tuija Hyttinen, ma. p. 040 4848 236 **Tiedottaja** Ulla Remes, osa-aik. p. 040 4848 234 **Tiedottaja** Heli Haring, osa-aik. p. 044 4144 801
Taitto Kotimaa Oy **Ilmoitukset** Pirjo Teva, puh. 040 680 4057, pirjo.teva@kotimaa.fi **Tilaukset** 20 €/vuosikerta
Jakelu Suora Lähetys Oy **Jakelupalaute** www.suoralahetys.fi tai jani.lankinen@suoralahetys.fi tai puh. 017 264 7800.

kirkkojakoti.fi **www.facebook.com/kirkkojakoti**
 @Kirkkojakoti

Sähköasennus
Hannu Tuomainen

Puh. 050 553 8767
hannu.tuomainen@netti.fi

• Matot
• vuodevaatteet • ym.

 PYYKKISATAMA
Itkonniemenkatu 27, 70500 Kuopio
Puh. (017) 263 3128
www.pyykkisatama.fi

Tietokoneapu

**Kotitalous-
vähennys 45%**

www.orden.fi
040 5844 045

KAIKKEA KIVAA KOTIIN
KEITTIÖTUNING

WWW.KEITTIOTUNING.FI

ASIANAJOTOIMISTO
KOLARI & CO. OY

Seppo Kolari, Matti Reinikainen,
Ville Heikinheimo, Katriina Manninen, Kristian Kakko
Kauppakatu 39 A, 4.krs, 70100 KUOPIO
(017) 265 7777/puh. (017) 261 1085/fax.
www.kolari-co.fi

Perunkirjoitukset, perinnönjaot, testamentit ym.

ASIANAJOTOIMISTO
ESA AIRAKSINEN

Tulliportinkatu 34, Kuopio
(017) 262 5300, esa.airaksinen@kolumbus.fi

PERUNKIRJOITUKSET

testamentit - kauppakirjat ym. asiakirjat ammattitaidolla
ja joustavin maksuehdoin

Herastuomari Leila M. Tuomainen
p. 044 211 9876

Perunkirjoitukset

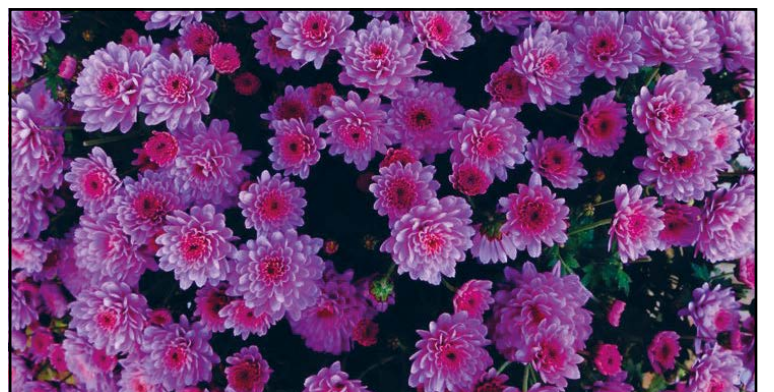
Luotettavasti – asiakasystävällisin hinnoin
Tapionkatu 5-9 Kuopio
(myös Siilinjärvi, Nilsjä)
Tilisara p. 040 140 3262

PERHEOIKEUDEN LAKIASIAT

esim. avioehto, testamentti, perunkirjoitus
alkaen 300 € + kulut + alv 24 %

Asianajotoimisto Kalevi Pitkänen Oy

Puistokatu 6, 70110 Kuopio
puh. (017) 282 2211 • faksi (017) 282 3101
www.kalevipitkanen.com • aatsto@kalevipitkanen.com

Heikkisen Kukkatarha

Jokipellontie 96, Vehmasmäki • p. 017 3623 215
MA-PE 9-18, LA-SU 9-16 • www.kukkatarha.fi • myynti@kukkatarha.fi

Kukka-Hanski

Kauppahalli • p. 2626 221 • MA-PE 8-17, LA 8-15

Linjurin Kukka

Puijonkatu 45 • p. 046 921 4720
• JOKA PÄIVÄ 8-18 • linjurinkukka.com • info@linjurinkukka.fi

Tarhurin Kukka ja sidonta

Kalevalankatu 23 A 2, Männistön ostoskeskus, apteekin ja
pikapankin vieressä • p. 262 2821 • MA-PE 9-17, TI sulj. LA-SU 9-14

Diakoni omalla tavallaan

Kops. Kops. Kops. Kuuluu vain teräviä kopsahduksia, kun **Marjaana Heikkinen** viskoo suutuspäissään kiviä. Eletään vuotta 2008 ja Heikkinen on päätenyt Neuronin kuntoutuskeskukseen – pyörätuolissa.

Oli tapahtunut jotain sellaista, mitä ei pitänyt tapahtua.

”Vammauduin niskaleikkauksen komplikaatioiden seurauksena. Ennen operaatiota minulle kerrottiin, että pahimmassa tapauksessa leikkauksen jälkeen voi jäädä kipuja. Vammautuminen oli minun lisäksi yllätys myös neurokirurgille”, Heikkinen kertoo.

Matka mustaan aukkoon

Työlleen omistautunut, kuntourheilua harrastava, alakouluikäisen pojan äiti koki, että häneltä on viety aivan kaikki.

”Asia tuntui täysin käsittämättömältä. Mietin uudestaan ja uudestaan, että miten minulle on voinut käydä näin.”

Ensimmäiset kuukaudet vammautumisen jälkeen olivat mustaa aikaa.

”En saanut kovinkaan kaksisia toiveita kuntoutumisen suhteen. Ennustettani heikensi vielä perinnöllinen pikkuaivosairaus, jota sairastan. Vajosin syvään masennukseen ja tuntui, että kävin niin pohjalla kuin ylipäätään on mahdollista.”

”Luonnollisesti vammautumiseni järkytti myös lähipiiriäni. Välillä jouduin jopa itse olemaan se lohduttaja.”

Heikkinen kertoo, että noiden mustien kuukausien aikana ystävyyssuhteetkin punnittiin.

”Tosiystävät jäivät. Viereltä lähti kuitenkin muutama sellainen ystävä, joilta en olisi sitä osannut odottaa.”

Kenen elämä on arvokasta?

”Oli hirvittävän pelottavaa käydä ensimmäistä kertaa kotona vammautumisen jälkeen. Sairaala oli ollut turvallinen paikka, jossa minusta huolehdittiin kaikin tavoin”, Heikkinen muistelee.

”Poissa ollessani koti oli muuttunut pieneksi sairaalaksi erilaisine apuvälineineen. Koska tarvitsin alkuvaiheessa paljon apua, koin että oma reviiirini oli kutistunut olemattomiin.”

Täydellinen avuttomuus. Itsemääräämisoikeuden kaventuminen. Kutsumusammatin menettäminen. Tämä kaikki uhkasi muserata Heikkisen.

”Pahimpina hetkinä mietin täysin vakavissani itsemurhaa. Eihän elämä voisi sellaisena jatkua.”

Jokin kuitenkin pidätteli Heikkistä toteut- tamasta synkintä vaihtoehtoa.

”Ajattelin poikaani, jonka olin pyrkinyt kasvattamaan suvaitseväiseksi ja toisia arvostavaksi ihmiseksi. Itsemurhalla olisin osoittanut hänelle, että vammaisen elämä ei ole minkään arvoista. Siinä olisin vesittänyt oman kasvatustyöni.”

”Myös uskonnollinen vakaumukseni soti itsemurhaa vastaan. Jouduin kysymään itseltäni, että mikä minä olen määrittelemään, kenen ja millainen elämä on arvokasta.”

Keihäänheitto pelasti

Hoitohenkilökunta Neuronissa katseli Heikkisen raivokasta kiven viskelyä. He tiesivät, että hän oli nuoruudessaan harrastanut keihäänheittoa kilpatasolla.

”Neuronissa minulle ehdotettiin, että kun kerta kiven heittäminen sujuu noinkin hyvin, voisinko kokeilla taas keihästä.”

”Olen aina ollut hyvin tavoitteellinen ihminen enkä jaksaisi tehdä asioita vain tekemisen vuoksi. Siksi päämäärätietoinen harjoittelu keihäänheitossa tuntui houkuttelevalta ajatukselta.”

”Voisi sanoa, että keihäänheitto nosti minut pois pohjamudista.”

Kahdeksan kansainvälistä vammaisurheilun arvokisamitalia voittanut Marjaana Heikkinen on kulkenut pitkän matkan pimeydestä valoon.

”**Kuopiossa** ydinkeskusta on suhteellisen esteetön. Silti parannettavaakin löytyy, esimerkiksi kirjasto on talviaikaan mahdoton paikka pyörätuolia käyttäville, kun automaattiovet ovat pois käytöstä”, Marjaana Heikkinen kertoo.

Suuri merkitys oli silläkin, että moniammatillinen hoitotiimi seisoj vankasti Heikkisen tukena.

”Minut nähtiin kokonaisena ihmisenä eikä vain vammamana. Sain hoitavilta lääkäreiltä selkeät vastaukset kaikkiin kysymyksiini eikä mitään epäselvää jäänyt.”

Asian käsittelyä on helpottanut sekin, ettei niskaleikkaukselle ollut vaihtoehtoa. Se oli tehtävä.

”En siis ole missään vaiheessa joutunut jossittelemaan, että entä jos en olisikaan mennyt leikkaukseen vaan valinnut jonkin toisen hoitomuodon. Siitä olisi ehkä ollut vaikea päästä yli.”

Voimaa vertaistuesta

Ennen vammautumistaan Heikkinen ehti työskennellä kymmenen vuotta diakonia-työntekijänä Vesannolla.

”Rakastin työtäni. Siellä tuli todellakin elettyä ihmisten rinnalla monessa surussa ja illassakin. Osa sydämeistäni jäi Vesannolle.”

Jossain vaiheessa Heikkinen kovisteli Jumalaa, kun tämä oli riistänyt häneltä kutsumusammatin.

”Kyselin, että miksi ensin kutsuit minua

”**Keihään-
heitto nosti minut
pohjamudista**

työhön ja sitten otit sen julmasti pois.”

Nyt vuosien jälkeen Heikkinen on taipuvainen näkemään asian toisin.

”Menetin ehkä ammatin ja siitä maksettavan palkan. Koen kuitenkin tekeneeni edelleen diakoniatyötä omalla tavallani. Voin toimia monille kohtalotovereille rinnalla kulkijana, vertaistukena ja esimerkkinä.”

”Muutamat vammautuneet ovat tulleet kertomaan, että hekin suunnittelivat synkimässä vaiheessa itsemurhaa. Kuultuaan minun tarinani, he saivat voimaa ja rohkaisua jatkaa elämää eteenpäin.”

Heikkinen kertoo, että tällaiset kohtaamiset pysäyttävät joka kerta.

”Jos olen esimerkilläni voinut pelastaa edes yhdenkin hengen, niin ehkä tällä kaikel-

la läpi käymälläni on ollut jokin tarkoitus.”

”Vertaistuella on aivan uskomaton merkitys, olen itsekin saanut siitä valtavasti apua. Toinen samassa tilanteessa oleva tietää jo varpaiden asennosta, että mitkä ovat tunnelmat.”

Sisukas ja sopeutumaton

Heikkinen karsastaa sanaa *sopeutuminen*. Hänen mielestään se merkitsee luovuttamista. Sitä, ettei enää halua kehittyä.

”En ole sopeutunut, enkä aiokaan sopeutua. Mutta voin silti olla tyytyväinen elämään.”

”Tietenkin olisin mieluummin säilyttänyt terveyteni, mutta vammautuneenakin olen saanut elää rikasta elämää. Kilpaurheilun myötä olen esimerkiksi päässyt matkustamaan ympäri maailmaa – sitä tuskin olisi terveenä tapahtunut samassa mittakaavassa.”

Sisukas nainen pitää myös esillä vammaisten oikeuksia tässä yhteiskunnassa.

”On olemassa ihmisiä, joiden mielestä meillä ei olisi oikeutta edes elää. Tuota ajattelutapaa vastaan haluan taistella. Jokaisen elämä on arvokas ja meillä kaikilla on oma tehtävämme täällä.”

HELI HARING

KIRKKO & KOTI

Tapahhtumat

Kuopion ja Siilinjärven seurakunnissa tapahtuu 27.9.–25.10.2017

Ota
talteen!

kirkkojakoti.fi

Tutustu lokakuun tapahtumiin

**Olutta ja virsiä
Lutherin hengessä ➤ 4**

**Muistoja rippikoulusta
➤ 3**

**Mikkelinpäivänä kirkkoon
➤ 6**

TUOMIOKIRKKO

Tuomiokirkkoseurakunnan toimisto
040 4848 248, ma–pe klo 9–15
tuomiokirkko.kuopio@evl.fi

KUOPION TUOMIOKIRKKO
Vuorikatu

040 4848 256. Avoimena talvikaudella ma–pe klo 10–15 sekä lisäksi vapaaehtoisten Kirkonvartijoiden toimesta perjantaisin klo 18–22.

Virtuaalikirjossa voit seurata Kuopion tuomiokirkon sunnuntaimessuja netin kautta reaaliaikaisesti joka sunnuntai klo 10. Lähetykset tallennetaan ja niitä voi katsoa myöhemminkin. www.virtuaalikirjokko.fi

Viikkomessu ke 27.9. klo 18. Kirsi Perämaa, Anu Pulkkinen.

Perjantaimessu pe 29.9. klo 19. Satu Karjalainen, Jarkko Maukonen.

Mikkelinpäivän messu su 1.10. klo 10. Liisa Penttinen, Hanna Vasiljev, Riikka Haapamäki, Anu Pulkkinen. Messussa huomioidaan erityisesti muistisaira.

Viikkomessu ke 4.10. klo 18. Liisa Penttinen, Anu Pulkkinen.

Perjantaimessu pe 6.10. klo 19. Jarkko Maukonen.

Ekumenainen sanajumalanpalvelus su 8.10. klo 10. Saarna kenttäpiispa Pekka Särkiö, liturgi Lauri Kastarinen, esirukouspalvelu arkkipiispa Leo, Nikolaoskuoro, kanttori Riikka Haapamäki, urkuri Valtteri Tuomikoski. Lottaperinelliiton 25-vuotis juhla jumalanpalvelus.

International English service on Sunday 8th October at 2pm in the Kuopio Cathedral Chapel. Panu Pohjolainen, Jarkko Maukonen.

Viikkomessu ke 11.10. klo 18. Hanna Vasiljev, Laura Hintsala.

Perjantaimessu pe 13.10. klo 19. Jarkko Maukonen.

Messu su 15.10. klo 10. Liisa Penttinen, Hanna Vasiljev, Riikka Haapamäki, Valtteri Tuomikoski. Purppuraviitat. Kirkkokahvit.

Tuomiokirkon kamarikuoron 40v-juhlakonsertti su 15.10. klo 15. Riikka Haapamäki ja Pertti Rusanen, kuoronjohto, Johanna Rusanen-Kartano, sopraano, Ville Rusanen, baritoni, Anu Pulkkinen, urut. Ohjelma 15/10 € kirkon ovelta.

Viikkomessu ke 18.10. klo 18. Lauri Kastarinen, Anu Pulkkinen.

Perjantaimessu pe 20.10. klo 19. Jarkko Maukonen.

Messu su 22.10. klo 10. Lauri Kastarinen, Ilpo Rannankari, Riikka Haapamäki, Anu Pulkkinen.

Hiljaisuuden messu ke 25.10. klo 18. Liisa Penttinen, Anu Pulkkinen. Ominaista hiljaisuudenmessussa on se, että yhdessä laulettavia Taizé-lauluja toistetaan moneen kertaan ja laulaja

voi meditoita niitä sisimmässään. Messussa luetaan kirkkovuoden mukaisia raamatuntekstejä ja rukoillaan niiden asioiden puolesta, joiden kanssa toivotaan seurakunnan yhteistä esirukousta. Puheen paikalla on noin viiden minuutin hiljaisuus, mahdollisuus olla rauhassa Jumalan edessä. Messussa vietämme myös ehtoollista.

KESKUSSEURAKUNTATALO
Suokatu 22

040 4848 256

Raamattutunti ja Eläkeläisten virkistyspäivä ke 27.9. klo 11. Hanna Vasiljev. Raamattutunti. Iltapäivällä Piipaseuran toimintaa esittelevät Kirsti Tervo ja Terttu Möykkynen. Virkistyspäivän aikana tarjolla lounas ja kahvi 7 €/hlö.

Aasialainen juhla-ateria su 1.10. klo 12.30. Nyt jo 20. kerta Tuotto Sri Lankan köyhien lasten koulutuksen hyväksi. Hinta 20 €/hlö. Liput, varaukset ja lisätiedot 050 520 6997.

Maanantain lähetyspiiri ma 2.10. klo 16. Liisa Penttinen. Kerhuhuone Aaron. Seuraava kokoontuminen 16.10.

Perhekerho ti 3.10. klo 9.30. Kirsi Perämaa ja Paula Raatikainen. Seuraavat lokakuun kokoontumiset 10.10., 24.10. ja 31.10. Huom! Kerho ei kokoonnu syyslomaviikolla 17.10.

Suomi-Unkari taide-näyttely 4.–29.10. Ovet avoimena näyttelyyn keskuseurakuntatalolla päivällä, vain jos tiloissa muuta toimintaa.

Kotien lähetyspiiri ke 4.10. klo 12.30 kerhuhuone Samuli. Huom! Ke 18.10. klo 12.30 paikka ei vielä tiedossa. Tiedustelut pastori Liisa Penttinen 040 4848 277.

Keskikaupungin palvelupiiri ke 4.10. klo 13 kerhuhuone Eetu, Suokatu 22 C-rappu, 2 krs. Tarkempia tietoja diakonissa Pirjo Litmanen 040 4848 282.

Äitien ilta ke 4.10. klo 17. Kirsi Perämaa ja Paula Raatikainen. Takka huoneella (Suokatu 22, E-ovi) Tervetuloa hengähtämään hetkeksi toisten samassa elämänvaiheessa olevien kanssa.

Tuomiokirkon Kirkkokuoron harjoitukset alkavat to 5.10. klo 15. Riikka Haapamäki. Seurakuntasali, Suokatu 22 D-ovi. Lisätietoa kanttori Riikka Haapamäki 040 4848 280 tai riikka.haapamaki@evl.fi.

Siioninvirsiset su 8.10. klo 18. Kahvit klo 17.30

Näpertäjät ma 9.10. klo 13. ja 23.10. kerhuhuone Aaronissa.

Perhekerho ti 10.10. klo 9.30. Kirsi Perämaa ja Paula Raatikainen.

Pariskuntien ilta ti 10.10. klo 17. Kirsi Perämaa ja Paula Raatikainen. Ilta koostuu ruokailusta, ohjelmasta ja hetkestä oman rakkaan kanssa. Iltaan on järjestetty lastenhoito itsenäisesti pärjääville lapsille. Lapsille myös ruokailumahdollisuus ja mukavaa puuhaa aikuisten illan ajan. Ilmoittautuminen viimeistään viikkoa ennen paula.raatikainen@evl.fi.

Aasialainen juhla-ateria su 1.10. klo 12.30 keskus-srk-talolla

Raamattutunti ja eläkeläisten virkistyspäivä ke 11.10. klo 11. Ilpo Rannankari. Raamattutunti klo 11 *Kristityn vapaan*. Iltapäivä Sirpa-Sari Borg, Omaiset ja läheiset -liitto ry. Lounas ja kahvi 7 €/hlö.

Kouluikäisten 1–6 lk. minimissioapäivät ti 17.10. klo 10–14.30 ja 18.10. klo 10–14.30. Suokatu 22 E. Lisätiedot ja ilmoittautuminen www.kuopionseurakunnat.fi/tuomiokirkkoseurakunta/kouluikäiset.

Keskikaupungin palvelupiiri ke 18.10. klo 13. Kerhuhuone Eetu.

Lähimmäistoimijoiden työnohjaus ma 23.10. klo 16. Kerhuhuone Samuli, Suokatu 22 C-rappu 2. krs. Tarkempia tietoja diakoni Varpu Ylhäinen 040 4848 255.

Perhekerho ti 24.10. klo 9.30. Kirsi Perämaa ja Paula Raatikainen.

Raamattutunti ja Eläkeläisten virkistyspäivä ke 25.10. klo 11. Kirsi Perämaa. Raamattutunti klo 11 *Usko ja epäusko*. Iltapäivä *Aktivointia arkeen*, kuntohoitaja Janne Iivarinen, Kuopion kaupunki. Lounas ja kahvi 7 €/hlö.

Perheilta ke 25.10. klo 18. Kirsi Perämaa ja Paula Raatikainen. Tervetuloa mukaan leikkimään, pelailemaan ja puuhailemaan yhdessä. Tarjolla myös iltapalaa ja hetki hiljaisuudelle.

MUUT

Kouluikäisten 1–8lk leiri Rytykällä, ennakkoilmoittautuminen. Leiri Rytykällä 3.–5.11. Lisätiedot ja ilmoittautuminen 4.–24.10. nettisivuilla: www.kuopionseurakunnat.fi/tuomiokirkkoseurakunta/kouluikäiset

Perhekahvila Tätälässä to 5.10. klo 10. Varpu Ylhäinen.

Seurakuntakerho Tätälässä to 5.10. klo 13. Laulamme Irja Turusen virsiä Irja Turusen ja Aino Mömmön johdolla.

Kotien lähetyspiiri ke 18.10. klo 12.30. Liisa Penttinen. Paikka ei vielä tiedossa. Tiedustelut pastori Liisa Penttinen 040 4848 277.

Perhekahvila Tätälässä to 19.10. klo 10. Parillisilla viikoilla torstaisin klo 13 (ei loma-aikoina). Inkiläntie 7 B. Alkuhartausta, kahvit ja vaihtuvaa ohjelmaa. Tarkempia tietoja Varpu Ylhäinen 040 4848 255.

Seurakuntakerho Tätälässä to 19.10. klo 13. Rakkauden kaksoiskäskey, Lauri Kastarinen.

Sanajumalanpalvelus Tätälässä su 22.10. klo 12. Lauri Kastarinen, Anu Pulkkinen. Inkiläntie 7 B.

ALAVA

Alavan seurakunnan toimisto
040 4848 286, ma–pe klo 9–15
alava@evl.fi

ALAVAN KIRKKO
Keihäskatu 5 B

040 4848 300

Selkokielen messu su 1.10. klo 11. Juha Välimäki, Anna Väättäinen, Ossi Jauhainen. Lähimmäisen kirkkopyhä.

Viittomakielen tulkkaus. Jos tarvitset kuljetusta kirkkoon Särkiniemi-Särkilahti alueelta, ilm. pe 29.9. klo 14 mennessä Kati Ukkonen 040 484 8325 ja Alava-Haapaniemi- Niirala alueelta Sisko Laitinen 040 484 8324. Ilmoita myös, jos voit tulla avuksi saattamaan palvelutaloista liikuntarajoitteisia messuun.

Messu su 8.10. klo 11. Juha Välimäki, Anna Väättäinen, Ossi Jauhainen. Pyhäkoulu lapsille alasalissa.

Afrikkalainen gospelmessu su 8.10. klo 18. Juha Välimäki, Anna Väättäinen, Ossi Jauhainen. Popo Salami band. Lapsille pyhäkoulu kirkon alasalissa.

Suomen Kanttorikuoro-Chorus Cantorum Finlandiae, Suomen Ortodoksinen Kanttorikuoro: Idän ja Lännen kohtaaminen ti 10.10. klo 18. Ossi Jauhainen. Johtaa Kari Turunen ja Rita Varonen. Käsi ohjelma 15 €.

Messu su 15.10. klo 11. Hannu Koskelainen, Pirjo Kuula, Ossi Jauhainen. Pyhäkoulu lapsille kirkon alasalissa.

Messu su 22.10. klo 11. Hannu Koskelainen, Juha Välimäki, Leila Savolainen. Pyhäkoulu lapsille kirkon alasalissa.

Global Action -verkostoilta ke 27.9. klo 17 srk-keskus

ALAVAN SEURAKUNTAKESKUS
Keihäskatu 5 B

040 4848 300

Global Action -verkostoilta ke 27.9. klo 17. Anna Väättäinen. Kiinnostaako verkostoituminen paremman maailman hyväksi? Global action -verkostoilta Alavan seurakuntasalissa. Keskustelun luotsaajana Anne Viljanen Suomen Lähetysseurasta.

Kirjallisuuspiiri to 28.9. klo 14. Piiri kokoontuu Alavan seurakuntakodin nuorten tilassa kuukauden viimeinen torstai. Käsiteltävät kirjat: 28.9.2017 Miika Nousiainen *Juurihoito* 26.10.2017 Linda Olsson *Sisar talossani* 30.11.2017 Raila Kinnunen *Nasima*. Yhteyshenkilö Terttu Leikas, 040 524 5350.

Alavan joulunäytelmän työpajapäivä la 30.9. klo 10–16. Pirjo Kuula, Anna Väättäinen, Leila Savolainen. Alavan joulunäytelmän kaikki halukkaat vapaaehtoiset ja työntekijät kokoontuvat yhteiseen projektiin aloitukseen. Kuullaan, mistä on kyse, jakaudutaan työpajoihin ja sovitaan syksyn aikataulut. Ateria ja kahvit.

Kansanlähetyksen tilaisuus su 1.10. klo 16. Kirkon alasalissa.

Lähetysateria su 8.10. klo 16. Juha Välimäki, Anna Väättäinen. Seurakuntasali. Makuja Aasiasta ja Afrikasta. Välähdystä Alavan seurakunnan nimikkolähetyskohteista. Hinta 10 €/ 5 € lapset, alle 4-v. ilmaiseksi. Maksu käteisellä tilaisuuden alkaessa. Osa tuotosta seurakunnan nimikkolähetyskohteisiin. Aterialippuvaraukset ma 2.10. mennessä sisko.paulus@evl.fi (ma–to klo 9–12, 040 4848 286). Lippuja voi tiedustella myös tilaisuuden alkaessa ovelta.

Reformaation lahja Euroopalle. Reformaation haasteita tämän päivän

yhteiskunnalle ja kirkolle su 15.10. klo 14 seurakuntasalissa. Hannu Koskelainen. Piispa emeritus John Vikström.

Tunnustuskirjat reformaation ilmentäjänä su 22.10. klo 14 seurakuntasalissa. Hannu Koskelainen. Kimmo Kääriäinen, kirkkoneuvos, Kirkon Ulkoasiain osaston johtaja.

NEULAMÄEN KIRKKO
Vesurikuja 4

040 4848 300

Mukulakirkko su 1.10. klo 16. Pirjo Kuula, Leila Savolainen. Lapsikuoro ja Nuorten bändi ARMO. Sirpa Pesonen, Marja Vehviläinen ja Kati Savolainen. Neulamäen ja Särkiniemen päiväkerholaiset ohjaajineen. Kirkkohetken jälkeen toimintatuokio ja ateria 5/3 €.

Messu su 15.10. klo 16. Hannu Koskelainen, Pirjo Kuula, Ossi Jauhainen.

MUUT

Hiljaisuuden talo -ilta ma 9.10. klo 18. Vanha Pappila (Kuninkaankatu 12). Illat tarjoavat hiljaisuutta; Jumalan, toistemme ja itsemme kuuntelemista; jakamista ja yhteyttä. Kokoontumiset ovat kaikille avoimia. Hiljaisuuden talo -illoista vastaa ignatiaanisen retriitin ohjaaja Marja Leena Virolainen 044 062 7751, marjaleena.virolainen@saunalahti.fi.

Henkilökohtaisesti ohjattu hiljaisen rukousmaalauksen retriitti to 30.11. –3.12.2017 Rytkyn leirikeskuksessa. Henkilökohtaisesti ohjattu hiljaisen rukousmaalauksen retriitti rakentuu hiljaisuudelle, rukousmaalaukseen raamattuteksti lähtökohdasta sekä raamatturukoushetkiin ja ulkoiluun. Henkilökohtaiset ohjauskustelut ja messu kuukauden päivänä. Aikaisempaa kokemusta maalaamisesta ei tarvita. Retriitin ohjaajina toimivat ignatiaaniset retriittiohjaajat Ulla Turunen, Marja Leena Virolainen ja Sisko Laitinen sekä maalaukseen ohjaajana taideterapeutti Heide Hillebrecht. Hinta 100 €, eläkeläisiltä, työttömiltä ja opiskelijoilta 80 €, Kuopion seurakuntayhtymän ulkopuolelta tuleville 100/80 €. Ilmoittautuminen ajalla 27.9.–20.11. www.kuopionseurakunnat.fi/tutkiuskoa/retriitti. Lisätietoja Sisko Laitinen 040 484 8324, sisko.laitinen@evl.fi.

Meidän perheen tuettu loma yhteistyössä Mthl ry Polvijärvellä Lomakeskus Huhmarissa 25.2.–2.3.2018. Lomalle otetaan mukaan 10 perhettä. Loman omavastuuosuus on 10€/vrk aikuisilta ja alle 17-vuotiailta ei peritä omavastuuta. Lomalle järjestetään yhteiskuljetus. Lomaan sisältyy täysihoito, majoitus kahden hengen huoneissa tai perheeseen mukaisissa huoneissa/huoneistoissa, lomapaikan allasosaston ja kuntosalin käytön, yleinen vapaa-ajan ohjelma ja ryhmän ohjelma. Huom! Tuettua lomaa voi hakea vain joka toinen vuosi. Hakuaika päättyy 15.11.2017. Tiedustelut ja

TAPAHTUU

Lapsiparkista lyhytaikaista hoitoa

Lapsiparkista saat hetkeksi lapsellesi hoitopaikan silloin, kun tarvitset omaa aikaa asioiden hoitoon tai itsellesi. Lapsiparkkiin otetaan alle yli 2-vuotiaita, alle kouluikäisiä lapsia. Parkki on maksuton, ja sinne voi tulla yli seurakuntarajojen. Toimintaan osallistuminen ei myöskään vaadi kirkkoon kuulumista.

Lapsiparkin ohjelma koostuu vapaasta leikistä, askartelusta, piirtämisestä, laululeikeistä ja liikkumisesta. Ohjelma vaihtelee viikoittain. Laitathan lapsellesi eväät, kerhotossut ja muut tarpeelliset asiat mukaan.

Jokaiseen parkkiin ilmoittaudutaan ennakoon Raija Pesoselle samalla viikolla tiistaisin klo 9–11.30 puh. 040 4848 306. Puhe- linajan jälkeen voit ilmoittautua tekstiviestillä puh. 040 4848 306 (Raija Pesonen) tai

040 4848392 (Kati Savolainen). Vahvistamme tekstiviestillä tulleet ilmoittautumiset torstai-iltaapäivään mennessä.

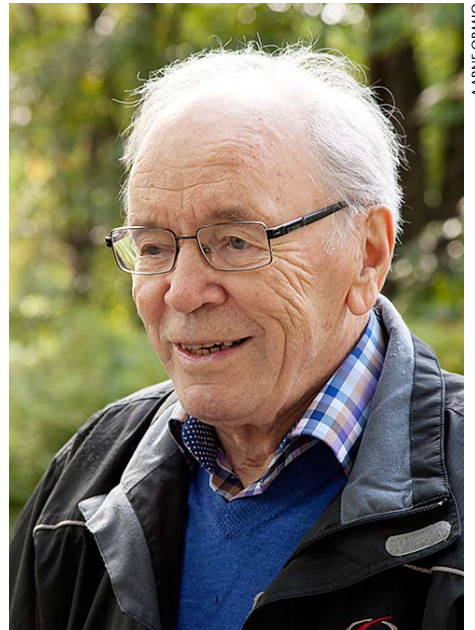
Lapsiparkki perjantaisin klo 13.30–16 Alavan kirkon kerhotiloissa, Keihäskatu 5. Syksyn toimintakausi 1.9.–1.12.2017. Lapsiparkkia ei ole pe 13.10. ja pe 20.10.

Luentoja

■ **Reformaation lahja Euroopalle. Reformaation haasteita tämän päivän yhteiskunnalle ja kirkolle** Alavan seurakuntasalissa su 15.10. klo 14. Piispa emeritus John Vikström.

■ **Tunnustuskirjat reformaation ilmentäjänä** Alavan seurakuntasalissa su 22.10. klo 14. Kimmo Kääriäinen, kirkkoneuvos, Kirkon Ulkoasiain osaston johtaja.

■ **”Miten homot saavat rakastaa? Kristikunnan keskustelu homoseksuaalisuudesta ja avioliitosta.”** Puijon seurakuntakeskuksessa ma 2.10. klo 18.30. Eryyisesti kirkoissa homoseksuaalisuus jakaa edelleen mielipiteitä. Teologian tohtori Kari Kuula esittelee homoseksuaalisuudesta käytyä keskustelua.

AARNE ORMIO

hakemukset diakoniatyöntekijöiltä: Niirala ja Haapaniemi Sisko Laitinen, sisko.laitinen@evl.fi tai 040 4848 324. Särkiniemi, Särkilahti ja Lehtoniemi: Kati Ukkonen, kati.ukkonen@evl.fi tai 040 4848 325. Neulamäki: Piia Jääskeläinen, piia.jaaskelainen@evl.fi tai 040 4848 326.

Järvi-Kuopion seurakunnan toimisto 040 4888 602 ja 040 4888 611 ma–pe klo 9–15
Huom. Nilsin seurakuntatalo on remontissa. Pienryhmät ja piirit kokoontuvat osittain Vanhassa pappilassa, Pappilankuja 7.

JÄRVI-KUOPION YHTEISET

Varhaisnuorten leiri / Järvi-Kuopio
Tule mukaan Järvi-Kuopion syysleirille 16.–18.10.2017. Leiri on tarkoitettu 2.–7.-luokkalaisten tytöille ja pojille. Leirimaksu on 21 € / leiriläinen ja leirikirjeen lähettämme ilmoittautuneille. Huoltajasi voi ilmoittaa sinut leirille sähköisesti 14.9.–6.10. www.kuopionseurakunnat.fi/jarvi-kuopion-seurakunta. Tiedustelut: markku.holopainen@evl.fi, 040 4888 633.
Hiljaisuuden retriitti Siionin virsin Aholansaaressa pe 20.10. klo 15. Ilm. 16.10. mennessä suoraan Aholansaaressa, 050 4641 000. Lisätietoa Eeva Väättäin 040 4888 676.
Järvi-Kuopion sururyhmä alkaa Juankoskella ti 24.10. klo 18 seurakunnan virastotalon kokoushuoneessa, Tehtaankirkontie 5. Ensimmäisellä kerralla sovitaan seuraavat tapaamiset. Ryhmän ohjaajat aluepastori Miia Gabel sekä diakoni Leila Asikainen. Ilmoittautuminen viim. pe 6.10. sähköisesti www.kuopionseurakunnat.fi/jarvi-kuopion-seurakunta tai Leila Asikainen 040 4888 620.

JUANKOSKEN YLÖSNOUSEMUKSEN KIRKKO Tehtaankirkontie 5

Kaiken kansan enkelikirkko su 1.10. klo 10. Miia Gabel, Matti Saarela. Jumalanpalveluksen jälkeen Mikkelinpäivän tapahtuma. Toimintaa sisällä ja ulkona. Askartelua, poliisi paikalla tehtävien salliessa, kahvio ja makkaraa nuorten Hampurin matkan hyväksi. Lisäksi kirppis, jonne voit tulla myymään tarpeetonta tavaraa. Paikkavaraukset 040 4888 601.
Messu su 8.10. klo 10. Eino Keihänen, Matti Saarela. Eläkeliiton Juankosken yhdistyksen kirkkopyhä. Kirkkokahvit.
Messu su 15.10. klo 10. Miia Gabel, Taru Parviainen. Muuruveden laulumiehet. Pystykahvit.
Messu su 22.10. klo 10. Miia Gabel, Matti Saarela.

JUANKOSKEN SEURAKUNTATALO Tehtaankirkontie 5

Liikunta- ja näkörajoitteisten ryhmä

pe 29.9. klo 12. Miia Gabel.
Aikuisväen seurakuntakerho ke 11.10. klo 11. Miia Gabel. Aiheena syksyn tunnelmia.
Hyvän sanoman ilta ke 18.10. klo 18.30. Miia Gabel. Puhujana Jouko Kauhanen Suomen Raamattipistolta. Aiheena Vuorisaarna (Matt. 5–7). Kahvitarjoilu.

KAAVIN KIRKKO Kaavintie 24

Messu su 8.10. klo 13. Mikko Huhtala, Taru Parviainen. Kristillisten eläkeläisten kirkkopyhä.
Suomi 100 juhlaconsertti Sydämeni laulu pe 13.10. klo 18. Taru Parviainen. Ruukittaret-kuoro joht. Mariam Abdullina-Kaivosaaari. Ohjelma 5 €, vapaa pääsy. Tuotto lapsiperheiden auttamiseen.
Messu su 15.10. klo 13. Mikko Huhtala, Aliisa Lukkari-Syrjäniemi.
Messu su 22.10. klo 13. Simo Korkalainen, Aliisa Lukkari-Syrjäniemi.

KAAVIN SEURAKUNTATALO Kirkkorannantie 1

Enkelikirkko su 1.10. klo 13. Mikko Huhtala, Aliisa Lukkari-Syrjäniemi.
Raamattupiiri ma 2.10. ja 23.10. klo 13. Mikko Huhtala.

KAAVIN SEUTU – MUUT

Kaikille avoin vanhemman väen lauluhetki ke 27.9. klo 13 palvelukeskuksen aulassa. Aliisa Lukkari-Syrjäniemi.
Raamattupiiri pe 29.9. klo 18. Reetta Räsäsellä, Kirkkorannantie 2 A.
Kaikille avoin vanhemman väen lauluhetki ke 25.10. klo 13 palvelukeskuksen aulassa. Aliisa Lukkari-Syrjäniemi.

MUURUVEDEN KIRKKO Kustilankuja 1

Messu su 8.10. klo 13. Eino Keihänen, Matti Saarela.
Messu su 15.10. klo 13. Miia Gabel, Taru Parviainen.
Messu su 22.10. klo 13. Miia Gabel, Matti Saarela.

MUURUVEDEN SEURAKUNTATALO Kustilankuja 2

Perhekirkko su 1.10. klo 13. Eino Keihänen, Taru Parviainen.

MUURUVEDEN SEUTU – MUUT

Syystalkoot Muuruveden hautausmaalla to 12.10. klo 10. Talkooruoka ja kahvit noin kello 12 seurakuntatalolla.

NILSIÄN KIRKKO Kirkonmäentie 1

Perhemessu su 1.10. klo 10. Eino Keihänen, Annette Kärppä-Leskinen. Vanhusten, lasten ja Lehtomäen kodin kirkkopyhä.
Ikäihmisten juhla to 5.10. klo 11. Eino Keihänen, Raili Pursiainen, Annette Kärppä-Leskinen.

Sanajumalanpalvelus su 8.10. klo 10. Raili Pursiainen, Annette Kärppä-Leskinen. Pystykahvit.
Majataloilta su 8.10. klo 16. Matalan kynnyksen illanviettoa kirkossa. Mukana vapaaehtoisia, Raili Pursiainen ja Annette Kärppä-Leskinen.
Toivevirsien ilta ke 11.10. klo 18. Rakkaimmat ja kauneimmat virret. Illassa lauletaan yhdessä Annette-kanttorin johdolla.
Messu, Herättäjäjuhlien kiitosjuhla su 15.10. klo 10. Simo Korkalainen, Reijo Leino, Annette Kärppä-Leskinen. Saarna Olli Hallikainen. Kirkkokuoro. Ruokailu kirkonmäellä. Seurat klo 13 kirkossa.
Kuopion Krell, viikkomessu ke 18.10. klo 14. Raili Pursiainen, Matti Saarela. Messun jälkeen piirin syysjuhla ja Nilsin eläkeläisten 20 v. juhla ravintola Dooriksessa. Ruokailuun ennakkoi ilmoittautuminen Kaarina Räsänen 040 829 5133.
Messu su 22.10. klo 10. Raili Pursiainen, Taru Parviainen. Kansanlähetyksen kirkkopyhä. Kahvit ja lähetystilaisuus.
Siioninvirsiseurat ke 25.10. klo 18.

NILSIÄN SEUTU – MUUT

Kirkkokuoro to 28.9. klo 19. Annette Kärppä-Leskinen. Kirkkokuoro Isossa pappilassa (os. Pappilankuja 7) to alk. 28.9. klo 18.45–20.30. Tavoitteena on, että jokainen kuoroon tullut pääsee kokemaan moniäänisyyden rikkauden, löytää paikkansa kuorossa ja seurakunnassa yhdessä laulamisen kautta.
Gospelkuoro su 1.10. klo 15. Annette Kärppä-Leskinen. Gospelkuoro VOX PULINA Isossa pappilassa (os. Pappilankuja 7) su (ei joka) alk. 1.10. klo 15–16.30. Yksi- ja kaksiaänisistä rytmillistä ohjelmistoa lähinnä pianosäestyksellä.
Siionin virsien veisuut Murtolahdessa ti 10.10. klo 14 Hiekkaniementie 539. Lähtö yhteiskyydein klo 13 kirkon parkkipaikalta.

Miesten saunailta to 12.10. klo 18 Tahko Spassa. Simo Korkalainen. Lähtö yhteiskyydein klo 17.30 kirkon parkkipaikalta.

RIISTAVEDEN KIRKKO Joensuuntie 2505

Messu su 8.10. klo 10. Marjaana Mäkinen, Riikka Tuura.
Messu, Rauhanyhdistyksen kirkkopyhä su 15.10. klo 10. Marjaana Mäkinen, Riikka Tuura.
Messu su 22.10. klo 10. Uwe Mäkinen, Riikka Tuura.

RIISTAVEDEN SEURAKUNTATALO Keskustie 2

Perhekirkko, sanajumalanpalvelus su 1.10. klo 10. Marjaana Mäkinen, Taru Parviainen. Perhekirkon jälkeen ruokailu.
Arkinen ateria ti 10.10. klo 11.30.
Miesten ruokapiiri to 12.10. klo 17.
Raamattupiiri ma 23.10. klo 12. Marjaana Mäkinen. Hiljennymme Sanan äärellä. Rukoushiljaisuutta.
Siioninvirsiseurat ma 23.10. klo 18. Hiljennymme Sanan äärellä ja veisaa-

maamme Siionin virsiä.
Ikäihmisten synttärät ti 24.10. klo 14. Marjaana Mäkinen, Riikka Tuura. Voit tulla juhlaan yhdessä läheisen kanssa.

RIISTAVEDEN SEUTU - MUUT Keskustie 2

Miesten lenkkiipiiri iltanuotioiretki ma 2.10. klo 18. Op:n kokoustilassa.
Seurat Leppärannalla ti 24.10. klo 18.30 Eeva Räsänen, Partalanranta 92. Marjaana Mäkinen.

SÄYNEISEN KIRKKO Kirkkoharjuntie 2

Naisten ilta pe 29.9. klo 19. Mukana Tuula Paul. Alkaa kirkossa, jatkuu seurakuntasalissa. Tarjoilua.
Messu su 1.10. klo 13. Simo Korkalainen, Annette Kärppä-Leskinen.
Sanajumalanpalvelus su 8.10. klo 13. Raili Pursiainen, Annette Kärppä-Leskinen.
Säyneisen jumalanpalvelus Nilsissä su 15.10. klo 10. Kuljetus Nilsään Säyneisen kirkolta klo 9.15. Paluu seurojen jälkeen.
Messu su 22.10. klo 13. Raili Pursiainen, Taru Parviainen.

SÄYNEISEN SEURAKUNTAKOTI Kirkkoharjuntie 2

Lähetyskahvila to 28.9. klo 12.
Seurakuntakerho to 5.10. klo 12. Simo Korkalainen.
Lähetyskahvila to 12.10. klo 12. Simo Korkalainen.

SÄYNEISEN SEUTU - MUUT Keskustie 2

Valtakunnallisen veteraanijuhlan seppelleenlasku sankarihaudalla pe 29.9. klo 11. Kahvit seurakuntatalolla.

TUUSNIEMEN KIRKKO Keskatie 21

Luther-näytelmä ke 27.9. klo 18. Paula Hagman-Puustinen, Aliisa Lukkari-Syrjäniemi. Luther-näytelmän 2. esitys. Vapaa pääsy. Seurakunnan vapaaehtoisten tekemä näytelmä, käsikirjoitus Lea Mustonen, ohjaus Ritva Hiekkala. Kirkkokuoro musiikissa.
Kunniakäynti, kynttilänsytytys ja hartaus sankarihaudalla pe 29.9. klo 11. Paula Hagman-Puustinen, Aliisa Lukkari-Syrjäniemi. Samalla sankarihau-doille hankittujen lyhtyjen käyttöönotto. Kahvitilaisuus seurakuntakodilla.

TUUSNIEMEN SEURAKUNTAKOTI Koivukuja 2

Virkistyspäivä ke 27.9. klo 10. Ruokailu 5 €/hlö.

Koko perheen enkelikirkko su 1.10. klo 10. Paula Hagman-Puustinen, Aliisa Lukkari-Syrjäniemi. Mikkelinpäivän juhla, jossa kunta muistaa alueelle syntyneitä vauvoja.
Messu su 8.10. klo 10. Paula Hagman-Puustinen, Taru Parviainen. Kirkkokahvit.
Messun jälkeen Vieno Pantsarin 85-vuotisseurat.

Virkistyspäivä ke 11.10. klo 10. Ruokailu 5€/hlö.

Lähetyspiiri pe 13.10. klo 12.
Perhepäivä la 14.10. klo 11. Aliisa Lukkari-Syrjäniemi. Sirpa-Liisa Pelkonen, Minna Puustinen. Perheiden yhdessä-olon ja yhteisen toiminnan päivä.
Messu, Syöpäyhdistyksen kirkkopyhä su 15.10. klo 10. Mikko Huhtala, Aliisa Lukkari-Syrjäniemi. Kirkkokahvit ja keskustelu-tilaisuus.

Kuukausiseurat to 19.10. klo 11. Yhteistyössä Kristillisten eläkeläisten kanssa.

Messu su 22.10. klo 10. Paula Hagman-Puustinen, Aliisa Lukkari-Syrjäniemi. Kirkkokahvit. Lauluseurat messun jälkeen Teuvo Eskelinen ja ystävät.

TUUSNIEMEN SEUTU - MUUT Keskustie 2

Nuorten iltakahvila, Kunnan nuorisotiloissa päätalo pe 6.10. klo 16.
Kotiseurat Hupelissa, mukana Kansanlähetykset to 12.10. klo 13. Paula Hagman-Puustinen.

VEHMERSALMEN KIRKKO Lempeläntie 17

Messu Mikkelin päivänä su 1.10. klo 13. Uwe Mäkinen, Matti Saarela.
Pekka Simojoen konsertti Avaralla paikalla pe 13.10. klo 18. Konserttiohjelma 10 €.
Messu su 15.10. klo 13. Marjaana Mäkinen, Riikka Tuura.
Syntymäpäivämessu 70, 80, 90 täyttävälle ja sitä vanhemmille ja koko seurakunnalle su 22.10. klo 13. Uwe Mäkinen, Riikka Tuura. Juhla jatkuu seurakuntakodissa.

VEHMERSALMEN SEURAKUNTAKOTI Lempeläntie 15

Puurokammari to 28.9. klo 11. Salissa.
Sadonkorjuun kiitosjumalanpalvelus su 8.10. klo 13. Uwe Mäkinen, Riikka Tuura. Alttari koristellaan vuoden sadolla. Tuothan satoa mukana. Kirkkokahvit.
Kokki-ukot ti 10.10. klo 17. Uwe Mäkinen. Elintarvikemaksu 5 €.
Varttuneen väen virkistyspäivä to 12.10. klo 11. Salissa. Ruokamaksu 5 €.

VEHMERSALMEN SEUTU – MUUT

Kirkonkylän hautausmaatakkoot ti 24.10. klo 8. Uwe Mäkinen. Tule mukaan siivoamaan hautausmaamme ennen talvea. Noin klo 11.00 tarjolla suolaista ja makeaa ruokaa ja kahvia.

Kallaveden seurakunnan toimisto 040 4848 327, ma–pe klo 9–15 kallavesi@evl.fi

TAPAHTUU

Illat parisuhteelle ja perheelle

■ **Anna hetki** parisuhteesi syksyn kiireiden keskellä. Pariskuntien ilta koostuu ruokailusta, ohjelmasta ja hetkestä oman rakkaan kanssa. Iltaan on järjestetty lastenhoito itsenäisesti pärjääville lapsille. Lapsille myös ruokailumahdollisuus ja mukavaa puuhaa aikuisten illan ajan. Ilmoittautuminen viimeistään viikkoa ennen paula.raatikainen@evl.fi.

Pariskuntien ilta ti 10.10. klo 17
Keskuseurakuntatalolla

■ **Tervetuloa** koko perheen voimin mukaan leikkimään, pelailemaan ja puuhailemaan yhdessä. Tarjolla myös iltapalaa ja hetki hiljaisuudelle.

Perheilta ke 25.10. klo 18
Keskuseurakuntatalolla

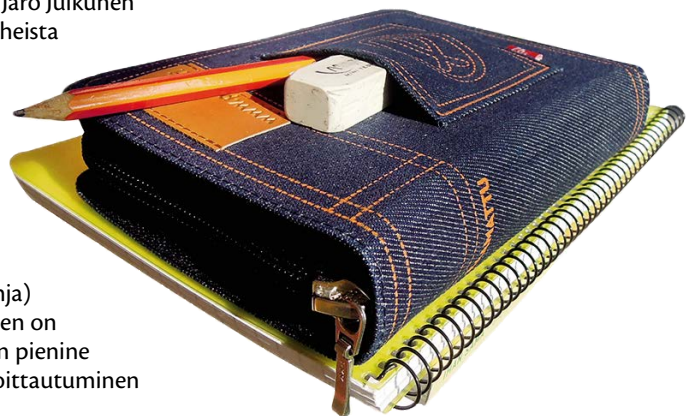

Muistoja rippikoulusta

Milloin kävit rippikoulun? Mitä siitä jäi mieleesi? Olipa rippikoulustasi vierähtänyt aikaa enemmän tai vähemmän, on aika kokoontua yhdessä muistelemaan omaa rippikoulu-aikaa. Puijon seurakunnan historian kirjoittaja, VTM Jaro Julkunen kertoo rippikoulun eri vaiheista Puijon seurakunnassa. Rippikoulutyötä tekevät pastori Teemu Voutilainen ja kanttori Joona Saraste kertovat tämän päivän rippikoulusta. Ota mukaasi jokin muisto (valokuva, rippilahja) rippikoulustasi. Tilaisuuteen on ennakkoi ilmoittautuminen pienine ennakotehtävineen. Ilmoittautuminen viimeistään 4.10.

www.kuopionseurakunnat.fi/puijon-seurakunta. Tilaisuuden päätteeksi kahvitarjoilu ja pientä purtavaa.

Muistoja rippikoulusta -tilaisuus
Poukamassa su 8.10. klo 14.

KALLAVEDEN KIRKKO
Rauhalahdentie 21

040 4848 336

Mikkelinpäivän Koko kansan kirkkopyhän messu su 1.10. klo 10. Veli Mäntynen, Juha Määttä, Mari Vuola-Tanila. Jynkänvuoren ja Kallaveden kirkon päiväkerholaiset**Appuun Agricola! Uskonpuhdistus Savossa** su 1.10. klo 16. Johanna Porkola, Richard Nicholls. Musiikkinäytelmän ensi-ilta. Musiikkinäytelmän käsikirjoitus Eeli Klemetti, ohjaus Mika Juusela ja musiikin sävellys Richard Nicholls. Vapaa pääsy. **Sulassa sovussa – ikäihmisten kerho** ke 4.10. klo 10. Piiri kokoontuu parillisilla viikoilla ennen arkista ateriaa.**Tyynyliinatalkoot** la 7.10. klo 9. Kirkon alakerrassa. Kankaanpainantaa lähetyksen hyväksi. Talkoolaisille tarjotaan aamupala ja lounas työn lomassa. Ruokailun vuoksi ilmoittautumiset Katrille 040 4848 334.**Messu ja 70-, 75-, 80-, 85-, 90- ja yli 90-vuotiaiden syntymäpäiväjuhla** su 8.10. klo 10. Petteri Hämäläinen, Sirpa Nummenheimo, Mari Vuola-Tanila. Messun jälkeen juhla seurakuntasalissa. **Kirkon raamattupiiri** ma 9.10. klo 18. Seuraavan kerran 23.10. Lisätietoja Jarmo Oksanen 050 571 8270.**Messu** su 15.10. klo 10. Veli Mäntynen, Juha Määttä, Anna-Mari Linna. **Vauvakirkko** su 15.10. klo 16. Juha Määttä, Richard Nicholls. Tuttikansan omassa puolituntisessa kirkkohetkessä körötellään, leikitään, lauletaan, helistellään ja siunataan. Vauvakirkon lopuksi on pientä nastepelivä. Ota oma helistin mukaan!**Messu** su 22.10. klo 10. Juha Määttä, Matti Pentikäinen, Anna-Mari Linna. **3.–4. lk. tyttöleiri** ja **5.–7. lk. tyttöleiri Hirvijärvellä 27.–29.10., 1.–3. lk. poikien sählyleiri 25.–26.11. Rytkyllä**. Leireille ilmoittautumiset 25.9.–8.10. sähköisesti. Lisätietoja leireistä ilmoittautumisohejeineen: kuopionseurakunnat.fi/kallaveden-seurakunta/kouluikäiset tai Eija Huuskonen 040 4848 378.**PETOSEN SEURAKUNTATALO**
Pyörönkaari 21**Lähetyssaskartelut** ma 2.10. klo 12.30. Maanantaisin seurakuntatalon kerhohuoneessa.**Aikuisten takkailta** ke 4.10. klo 18. **Petosan messu** su 8.10. klo 17. Petteri Hämäläinen.**Kutsu yhteyteen -messu** su 15.10. klo 17. Matti Pentikäinen.**KALLAVEDEN SEUTU – MUUT****Hyvän hoidon päivä** ke 27.9. klo 10.30. Juha Määttä. Rytkyn leirikeskuksessa, omaishoitajille, hoidettaville ja kuljetuspalvelun piireissä oleville. Ilmoittautumiset diakoniatuomistoon 040 4848 332 ma klo 10–11. (Voit jättää myös viestin vastaajaan).**Haminalahden työseurat** Hiekkalassa

Hannele ja Matti Jalkasella, Karttulantie 495 ma 2.10. klo 18.30. Veli Mäntynen.

Turinatus ti 3.10. klo 13. Avoin kohtaamispaikka kaiken ikäisille tiistaisin Ravintola Käskynkän kabinetissa (Soikkokuja 12, sisäänkäynti apteekin puoleiselta p-paikalta). Hörpi päiväkahvit mukavassa seurassa!**Miesten raamattupiiri** to 5.10. klo 18.30. Jynkänvuoren kerhohuone, Isännantie 22. Yhteyshenkilönä piiristä Kyösti Kurkinen 044 569 6775 ja Martti Riikonen 040 541 5553. Seuraavan kerran 19.10.**Leväsen kammar** ma 9.10. klo 13. Leväsen toimintakeskus, Leväsentie 27, uusi puoli, 2. kerros.

Seuraavan kerran 23.10.

Rytkyn kylän lähetyspiiri to 12.10. klo 13. Sanna Alanen.

Leena Koposella, Lumpeisentie 360.

Miesten sauna- ja sananilta pe 13.10. klo 17.30 Poukaman leirikeskuksessa. *Nälkäiset hän on täyttänyt hyvyyskällä ja rikkaat hän on lähettänyt tyhjinä pois.* Antti Huusko.**Hyvän hoidon päivä** ke 25.10. klo 10. Rytkyn leirikeskuksessa. Omaishoitajille, hoidettaville ja kuljetuspalvelun piireissä oleville. Ilm. diakoniatuomistoon 040 4848 332 ma klo 10–11. (Voit jättää myös viestin vastaajaan).**Niemisjärven olotilarostai** to 26.10. klo 11.30. Riitta Reima.**Rytkyn kylän lähetyspiiri** to 26.10. klo 13. Anni ja Onni Krögerillä, Siltapuro 2. Anni Tanninen.**VEHMASMÄEN KAPPELI**
Sotkanniemi 15, Hiltulanlahti**Etelä-Kuopion diakonia- ja lähetyspiiri** to 5.10. klo 13. Katri Heikkinen.**Sanajumalanpalvelus** su 22.10. klo 13. Veli Mäntynen, Anna-Mari Linna.**HIRVILAHDEN KAPPELI**
Länsirannantie 2410**Sanajumalanpalvelus** su 15.10. klo 13. Veli Mäntynen, Anna-Mari Linna.**KARTTULAN KIRKKO**
Kirkkotie 23**Sotaveteraaniliiton 60-vuotismuistohartaus** pe 29.9. klo 11. Johanna Porkola. Seppelenlasku sankarihautoille.**Messu** su 8.10. klo 10. Johanna Porkola, Anne Keränen. Kuopion nuorisokuoro palvelee messussa. Kirkkokahvit seurakuntakodilla.**Messu** su 15.10. klo 10. Matti Pentikäinen, Richard Nicholls.**Herättäjän kirkkopyhä ja seurat** su 22.10. klo 10. Johanna Porkola, Anne Keränen. Saarnaa Jaro Julkunen. Jumalanpalveluksen jälkeen Seurakuntakodilla tarjolla perunapuuro, kahvit ja siioninvirsiseurat.**KARTTULAN SEURAKUNTAKOTI**
Kissakuusentie 14**Enkelikirkko** su 1.10. klo 11. Johanna Porkola, Anne Keränen. Karttulan

päiväkerholaiset. Kirkkohetken jälkeen makaronilaatikko ja jätskit.

Rauhanyhdistyksen seurat su 1.10. klo 18.**Raamattu- ja keskustelupiiri** ti 3.10. klo 18.30 takkahuoneessa.**Palvelupäivä** ke 18.10. klo 10. Johanna Porkola, Anne Keränen.**KARTTULAN SEUTU – MUUT****Miesten saunailta** to 5.10. klo 17.30 Tervon pappila, Pappilantie 5.**Asukastuvan hartaus** ma 9.10. klo 9.30. Tuula Makkonen.**Jaakkolan kerhohuoneella hartaus** to 12.10. klo 13.30. Tuula Makkonen.**Raamattupiiri** ma 16.10. klo 18 Syväniemen pappila.**Ehtoollishartaus Ainolassa** to 19.10. klo 13. Johanna Porkola, Anne Keränen.**Hautausmaan siivoustalkoot** ma 23.10. klo 8 Vanha hautausmaalla. Talkoolounas kirkonmäellä**Hautausmaan siivoustalkoot** ti 24.10. klo 8 Valkeisen hautausmaalla. Talkoolounas parkkipaikalla.**Körttiseurat** ke 25.10. klo 19 Hirvijärven leirikeskuksen kappelissa. Johanna Porkola, Raili Pursiainen. Kahvit 18.30.

Helena Ravolaisen eläkkeellelähtöseurat.

MAANINGAN KIRKKO
Maaningantie 33**Mikkelinpäivän perhemessu** su 1.10. klo 12. Raija Jokela, Talvikki Attila-Pekonen. Mukana Maaningan päiväkerholaiset.**Appuun Agricola! Uskonpuhdistus Savossa** pe 6.10. klo 18. Johanna Porkola. Musiikkinäytelmän ensi-ilta. Musiikkinäytelmän käsikirjoitus Eeli Klemetti, ohjaus Mika Juusela ja musiikin sävellys Richard Nicholls. Vapaa pääsy.**Messu ja syntymäpäiväjuhla 70-, 75-, 80-, 85-, 90-, ja yli 90-vuotiaille** su 8.10. klo 10. Raija Jokela, Talvikki Attila-Pekonen. Syntymäpäiväjuhla ja kakkukahvit seurakuntatalolla.**Afrikkalainen gospelmessu** su 15.10. klo 18. Raija Jokela, Anni Tanninen, Mari Vuola-Tanila. Lähde-bändi.**Messu** su 22.10. klo 10. Sirpa Nummenheimo, Talvikki Attila-Pekonen.**Rukouspäivän iltakirkko** ti 24.10. klo 18. Raija Jokela.**MAANINKATALO**
Maaningantie 32**Hetkinen Raamatun äärellä** to 28.9. klo 17. Seuraavan kerran 12.10. klo 17**Juttutupa yksinäisiksi kokeville** ti 10.10. klo 10. Jatko kahden viikon välein, diakoni mukana.**Kirkonkylän seurakuntapiiri** ti 10.10. klo 13.**Naistenpäivän alkukahvit** su 15.10. klo 15.30. Ohjelmaa.**Arkinen ateria** ti 17.10. klo 11. Kahviossa.**MAANINGAN SEUTU – MUUT****Käsityöpiiri** ma 2.10. klo 12. Ilonpissarassa. Seuraavan kerran 16.10. klo 12–15.**Olkari Päivilässä** ma 2.10. klo 17. **Kirpputori Ilonpissara** pe 6.10. klo 9. Avoinna perjantaisin ja sunnuntaisin.**MUUT****Esikoislestadiolaisten seurat** su 8.10. ja 15.10. klo 16 Vehmasmäen kappelissa, Sotkanniemi 15.**Perheraamattupiiri** su 8.10. klo 16.30 Kallaveden kirkon alakerrassa. Lisätietoja tuula.holmlund@gmail.com.**Varikko-ilta** su 15.10. klo 17 Petosen seurakuntatalon takkahuoneessa. Aiheena kommunikaatio, Markku Virta. Lisätietoja: porkola.minna@gmail.com**MÄNNISTÖ**

Männistön seurakunnan toimisto 040 4848 379, ma–pe klo 9–15 mannisto@evl.fi

PYHÄN JOHANNEKSEN KIRKKO
Ampujanpolku 2

040 4848 386

Elämää etsimässä -kerho to 28.9. klo 14.30. Heikki Hyvärinen.**Mikkelinpäivän perhemessu** su 1.10. klo 10. Oona Huttunen, Elina Knuuttila, Aulikki Mäkinen, Johanna Isokangas.

Lapsikuoro. Perhetapahtuma ja kymppisynttärät. Lounas ja täytekkua.

Siioninvirsiseurat su 1.10. klo 18. Aulikki Mäkinen.**Hyvän mielen arkinen ateria** to 5.10. klo 11. Klo 11 ateria. Klo 12–13 Muisti Ry:n toiminta-avustajapalvelu. Päivän hinta 5 € sisältää linja-autokuljetuksen reittiä: klo 10.25 Kelloniemen Sale, klo 10.27 Itkonniemi (Malminkatu 13 pysäkki), klo 10.30 Sotilaspojan kadun pysäkki, klo 10.30 Tellervonkadun pysäkki, klo 10.30 Lönnrotinkadun pysäkki (Lönnrotinkatu 11 kohdalla), klo 10.35 Pohjolankadun pysäkki (Pohjolankatu 28 kohdalla), edelleen Killisenkadulle ja Pohjolankatua Lönnrotinkadulle, klo 10.40 Saariaitan pysäkki, klo 10.45 Pyhän Johanneksen kirkko. Paluu klo 13.30.**Vanhustenviikon päätösmessu** su 8.10. klo 10. Heikki Hyvärinen, Heikki Mononen. Kirkkokahvit.**Miesten piiri** ke 11.10. klo 18. Heikki Hyvärinen.**Messu ja Pohjois-Savon keskustalaisten kirkkopyhä** su 15.10. klo 10. Elina Knuuttila, Aulikki Mäkinen, Salla Tyrväinen, Johanna Isokangas. Gideonit.**Kirkkokahvit.****Hyvän mielen arkinen ateria** to 19.10. klo 11. Klo 11 ateria. Klo 12–13 Katja Haarus: Asukastuvat, mitä ne ovat? Päivän hinta 5 € sisältää linja-autokuljetuksen reittiä: klo 10.25 Kelloniemen Sale, klo 10.27 Itkonniemi (Malminkatu 13 pysäkki), klo 10.30 Sotilaspojan kadun pysäkki, klo 10.30 Tellervonkadun pysäkki, klo 10.30**Elämää etsimässä -kerho to 28.9. klo 14.30 Pyhän Johanneksen kirkossa**

Lönnrotinkadun pysäkki (Lönnrotinkatu 11 kohdalla), klo 10.35 Pohjolankadun pysäkki (Pohjolankatu 28 kohdalla), edelleen Killisenkadulle ja Pohjolankatua Lönnrotinkadulle, klo 10.40 Saariaitan pysäkki, klo 10.45 Pyhän Johanneksen kirkko. Paluu klo 13.30.

Messu su 22.10. klo 10. Heikki Hyvärinen, Elina Knuuttila, Heikki Mononen.**MUUT****Kynttilähartaus** asukastupa Koillistuudessa, Saarijärventie 9, la 7.10. klo 17.30. Heikki Hyvärinen.**Kirkkohetki** Melankatu 10 toimintakeskuksessa su 8.10. klo 13. Heikki Hyvärinen.**Hartaus** Mäntylän palvelutalolla to 12.10. klo 13.30. Anne-Mari Mertanen.**Virsi Goes Kapakka - Virsiä ja olutta Lutherin hengessä** Ravintola Ampiaisessa, Lönnrotinkatu 32, ke 25.10. klo 18. Heikki Hyvärinen, Heikki Mononen.**PUIJO**

Puijon seurakunnan toimisto 040 4848 410, ma–pe klo 9–15 puijo@evl.fi

PUIJON KIRKKO
Taivaanpankontie 3

040 4848 419

Mikkelinpäivän perhemessu ja Kaikenikäisten kekkerit su 1.10. klo 10. Ville Hassinen, Kari Kuula, Teemu Voutilainen, Joona Saraste. Veera Nurmela, kantele. Susanna Pakkala-Koskelainen, Tuula Pitkänen. Vieraana Jordanian ja Pyhän maan evlut.

kirkon pastori Imad Haddad. Lounas, askarteluohjelmaa ja 4-vuotiaiden syntymäpäivät. Vapaaehtoiset avustavat Puijonlaakson toimintakeskuksen asukkaita kirkkoon. Kokoontuminen kirkkopihalla klo 9.20. Ilmoittautuminen viimeistään 28.9. Raili Lehtoviita 040 4848 438.

Kutsu yhteyteen -ilta su 1.10. klo 16. Teemu Voutilainen. HUOM! Aika. Opetus Johanna ja Markku Sarento Hengen uudistus -liikkeestä. Lastenhoito järjestetty.**Kauneimmat virret -yhteislaulutilaisuus** to 5.10. klo 18.30. Teemu Voutilainen, Joona Saraste. Puijon kirkkokuoro.**Suomi 100 -majatalo** la 7.10. klo 17. Mari Voutilainen. Eliina Heinonen. Olli Seppänen Kansan Raamattuseurasta opettaa aiheesta *Jumalan siunaus kansakunnan yllä*. House band. Matti Halmetvaara juontaa. Suomalainen menu isänmaan antimista klo 16–18 (10/7€). Lastenhoito ja kahvitarjoilu.**Messu** su 8.10. klo 10. Kari Kuula, Teemu Voutilainen, Joona Saraste. Puijon kirkkokuoro. Lapsille pyhäkoulu.**Viittomakielinen messu** su 8.10. klo 13. Seppo Laukkanen, Anna-Sofia Olkkola. Kirkkokahvit.**Messu** su 15.10. klo 10. Kari Kuula,

TAPAHTUU

Musiikkia syksyyn

■ Suomen Kanttorikuoro-Chorus Cantorum Finlandiae, Suomen Ortodoksinen Kanttorikuoro: Idän ja Lännen kohtaaminen Alavan kirkossa ti 10.10. klo 18. Johtaa Kari Turunen ja Rita Varonen. Käsiohjelma 15 €.**■ Pekka Simojoki Avaralla paikalla** Vehmersalmen kirkossa pe 13.10. klo 18. Konserttiohjelma 10 €.**■ Tuomiokirkon kamarikuoron 40 v-juhlakonsertti** Tuomiokirkossa su 15.10. klo 15. Kuoroa johtavat Riikka Haapamäki ja Pertti Rusanen. Sopraano Johanna Rusanen-Kartano, baritoni Ville Rusanen, urut Anu Pulkkinen. Ohjelma 15/10 € kirkon ovelta.**■ Pappilaklubi** Vanhalla Pappilalla pe 29.9. klo 20. Artistivieraana Juhani. Vapaa pääsy.

Virsi Goes Kapakka

Tule mukaan laulamaan yhdessä virsiä rennosti ravintola Ampiaisen ja Martti Lutherin hengessä.

Männistön lähiöravintola Ampiaisessa lauletaan reformaation merkkivuoden kunniaksi Lutherin sanoittamia virsiä ja keskustellaan tuon ajan olutkulttuurista. Lutherille olut oli luontainen ja jokapäiväinen osa elämää.

Illan aikana kanttori Heikki Mononen ja pappi Heikki Hyvärinen kertovat, miten Lutherin virret syntyivät ja mikä merkitys niillä oli oman aikansa ihmisille.

Luther lähensi kansaa ja kirkkoa. Samassa hengessä vietetään ravintola Ampiaisessa yhdessä iltaa virsien ja oluen äärellä.

Virsi Goes Kapakka -tilaisuus ke 25.10. klo 18 ravintola Ampiaisessa, Lönnrotinkatu 32.

Matalan kynnyksen Majataloillat

Kaiken ikäisille tarkoitetuissa Majatalo-illoissa muun muassa nautitaan tunnelmalisesta musiikista ja saadaan myös hyviä eväitä elämään.**■ Suomi 100 -majatalo** Puijon kirkossa la 7.10. klo 17. Mari Voutilainen ja Eliina Heinonen. Olli Seppänen Kansan Raamattuseurasta opettaa aiheesta *Jumalan siunaus kansakunnan yllä*. House Band musisoi ja laulattaa. Matti Halmetvaara juontaa. Suomalainen menu isänmaan antimista klo 16–18 (10/7 €). Kahvitarjoilu. Lastenhoito järjestetty.**■ Majataloilta** Nilsin kirkossa su 8.10. klo 16. Matalan kynnyksen illanviettoa. Lämmintä yhdessäoloa, koskettavia sanoja, musiikkia sekä yhteistä rukousta.

Jaana Marjanen, Anna Antikainen. Rovasti Lauri Paatero saarnaa. Kuopion Virsikuoro. Lounas Herättäjä-Yhdistyksen työn hyväksi.

Herättäjän päivän raamattutunti ja seurat su 15.10. klo 12.15 teemana ... *eivät tiedä mitä tekevät*. Raamattutunti, rovasti Hannu Komulainen. Seuroissa puhuvat Jaana Marjanen, Lauri Paatero. Kahvit Herättäjä-Yhdistyksen työn hyväksi.

Messu su 22.10. klo 10. Jaana Marjanen, Teemu Voutilainen, Anna Antikainen. Puijon Kamarikuoron lauluryhmä.

PUIJON SEURAKUNTAKESKUS Taivaanpankantie 3

Israel-piiri ke 27.9. klo 14 seurakuntasalissa. Seuraavat kokoontumiset 11.10., 25.10., 8.11., 22.11. ja 13.12. klo 14–15. Lisätietoja Ariela Toivanen 040 567 6606.

Raamattuluento Miten homot saavat rakastaa? Kristikunnan keskustelu homoseksuaalisuudesta ja avioliitosta ma 2.10.

klo 18.30. Kari Kuula.

Miesten sähly ti 3.10.

klo 16 liikunta-salissa.

Sähly tiistaisin klo 16–

17.30. Pelaajia tarvitaan.

Lisätietoja Teemu

Voutilainen 040 4848 434.

MUUT

Laulutuokio ja hartaus Puijonlaakson toimintakeskuksen juhlasalissa to 28.9. klo 10.45. Teemu Voutilainen. Esa Sihvonen. Os. Sammakkolammentie 12. **Muistoja rippikoulusta -tilaisuus Poukamassa** su 8.10. klo 14. Teemu Voutilainen, Joona Saraste. Jaro Julkunen. Kahvitarjoilu. Ilm. viim. 4.10. www.kuopionseurakunnat.fi/puijon-seurakunta. Os. Poukamantie 105. **Takkailta Poukamassa** ke 11.10. klo 19. Rakkauden kaksoiskäsky. Miten rakastan lähimmäistäni, entä itseäni? Heli Nuutinen. Os. Poukamantie 105. **Ranta-Toivalan seurakuntapiiri** Seija ja Pentti Rissasella os. Hirvolanniementie 177 ti 17.10. klo 18.30. Riitta Murtorinne.

DIAKONIAKESKUS Vuorikatu 21, Kuopio

Diakoniakeskuksen aulatilat avoinna ma, ke ja pe klo 10–12. Aulatilassa on luettavissa lehtiä ja asiakkaiden on mahdollista varata aikoja eri viranomaisille asiakastietokoneen kautta. Aulatilassa on avoin WiFi-verkko vierailijoita varten. **Vaatteiden ja kodin käyttötavaroiden kierrätys Kuopion ev.lut. seurakunta-yhtymässä päättyy pe 6.10.** Siihen saakka kierrätyskeskus avoinna ma, ke pe klo 11–13. Jaamme loput kierrätyspisteen tavarat ilmaiseksi. **Diakoniakeskuksen Pullakirkko** pe 6.10. klo 10. Seppo Marjanen. Hartaushetki ja kahvitarjoilu **Katulähetyspiiri** ma 9.10. klo 14. **Katulähetyspiiri** ma 23.10. klo 14.

MUUT

Kuurojen lähetyspiiri to 28.9. klo 16.30 Keskusseurakuntatalolla

kerhohuone Aaron ja 12.10. klo 16.30 Keskusseurakuntatalolla kerhohuone Samuli.

YHTEINEN NUORISO- JA OPPILAITOSTYÖ

Pappilaklubi pe 29.9. klo 20 Vanhalla Pappilalla. Esiintyy Juhani. Vapaa pääsy.

Kirkkoherranvirasto ja taloustoimisto avoinna arkisin klo 9–11 ja 12–14 p. 017 288 4600 (khranvirasto), 017 288 4620 (talouststo). Haarahongantie 4, 71800 Siilinjärvi. Poikkeuksellinen aukiolo ke 11.10.: toimistot avoinna vain klo 12–14.

Siilinjärven diakonia-toimistojen vastaanottokäytännöt muuttuvat lokakuun alussa. Vastaisuudessa kukin asiakas voi varata henkilökohtaisen asiointiajan oman alueensa diakoniatyöntekijältä, ja avoimet tiistai- ja torstaivastaanotot poistuvat käytöstä. Yhteyttä voi ottaa soittamalla, tekstiviestillä, vastaajaviestillä, sähköpostilla tai seurakunnan verkkosivujen kautta. Aiemmin käytössä olleet avoimet vastaanottoajat poistuvat käytöstä, koska asiakkaat nykyisin suosivat henkilökohtaisen asiointiajan varaamista yleisvastaanoton sijasta. Siilinjärven seurakunnan diakoniatoimistot sijaitsevat kirkonmäellä seurakuntatalolla (Haarahongantie 4) ja Vuorelan kirkolla (Rissalantie 2). **www.siilinjarvenseurakunta.fi**, Facebookissa **@siilinjarven-seurakunta**, Instagramissa **siilinjarvenseurakunta**

SIILINJÄRVEN KIRKKO Haarahongantie 2

Perjantaimessu pe 29.9. klo 18. Laurinkari, Kajava, Sola Gratia -kuoro. Illtatee.

Messu su 1.10. klo 10. Laurinkari, Haimilahti, Kajava, Valkonen, nuorten kuoro. Vanhusten viikon avaus. Kirkkokahvit.

Viikkomessu suomeksi ja arabiaksi ti 3.10. klo 12. Saarnaa Imad Haddad Jordanian ja Pyhän maan ev.lut. kirkosta. **Vanhustenviikko: Mintun päivän iltakonsertti** pe 6.10. klo 18. Pirjo Tossavainen, Riitta Hämeen-Anttila, Nilsin Pussihousukerho, Vesa Kajava.

Verkot vesille – ekumeeninen lähetyspäivä la 7.10. Tule rukoilemaan yhdessä! Aloitamme Siilinjärven luterilaisen seurakunnan tiloista klo 13 ohjelmalla ja kahveilla, jonka jälkeen kierrämme muut seurakunnat yhdessä rukoillen yhteyden ja lähetystyön puolesta. **Messu** su 8.10. klo 10. Laurinkari, Hoffrén, Kaisto. Ekumeeninen lähetyspyhä. Lähetystilaisuus srk-talolla.

Vanha messu su 15.10. klo 10. Väättäin, Laitanen, Kajava, Sola Gratia -kuoro. Edellisen kirkkokäsikirjan mukainen vanha messu.

Messu su 22.10. klo 10. Reijo Mattila, Väättäin, Heiskanen. Herättäjän kirkkopyhä, kirkkokahvit ja Siionin-virsiseurat päätysalissa. **Sanajumalanpalvelus** su 29.10. klo 10. Marin, Laitanen, Heiskanen, Kaisto. Rippikoulusunnuntai. Mukaan kutsutaan vuoden 2018 rippikoululaisia perheineen.

SIILINJÄRVEN SEURAKUNTATALO Haarahongantie 4

Kahvila Huili perjantaisin klo 9–12 kerhotiloissa.

Kasvuryhmä Tartu elämään alkaa ma 2.10. klo 18 alakerran kerhohuone. Käsitellään kirjaa *Tartu elämään* (Petri Välimäki). Ilmoittaudu: Seija Pitkänen 044 219 8833.

Sanan ja yhteyden ilta ma 2.10. klo 18.30. Heidi Haimilahti, Vilho Harvala, Välke.

Lähetysten sydänaänet ke 4.10. klo 10 lähetyskellarilla. Niskanen.

Siioninvirsiseurat to 5.10. klo 14 pieni sali. Laitanen.

Avoimet ovet diakoniatuimistolla pe 6.10. klo 10–13. Mitä olet halunnut tietää diakoniatuimistosta? Avoimet ovet kaikille diakoniatuimistosta kiinnostuneille seurakuntatalon diakoniatuimistossa. Kahvitarjoilu. Huom. Vuorelassa diakoniatuimistolla avoimet ovet ma 2.10.

Lähetystilaisuus su 8.10. klo 11.30 iso sali. Messun jälkeen kirkkokahvit ja lähetystilaisuus. Raija Hämynen Lähetysyhdistys Kylväjästä kertoo mm. työstään Senegalissa ja muslimien ja maahanmuuttajien kohtaamisesta.

Donkkis-ilta to 12.10. klo 18–20 päätyyli. Raamatunkertomus, yhteislaulua, nyyttärit, toimintapisteitä alakoululaisille. Tervetuloa myös perheen aikuiset. Yhteistyössä Kansanlähetysten kanssa.

Vanhemmouden Palikat su 15.10. klo 16 srk-talolla. Pohditaan vanhemmuutta pienryhmässä. Järjestetty lastenhoito ja iltapala. Maksuton. Ilmoita lastenhoidon tarve ennakkoon 044 728 4646.

Arjen ateria ti 31.10. klo 11–12 iso sali. Kaikille avoin kotiruokahetki. Hinta 5 €.

VUORELAN KIRKKO Rissalantie 2

Kahvila Kuppunen tiistaisin klo 9–14 kerhotiloissa.

Donkkis-ilta ke 27.9. ja 25.10. klo 18–20 Vuorelan kirkko. Raamatunkertomus, yhteislaulua, nyyttärit, toimintapisteitä alakoululaisille. Tervetuloa myös perheen aikuiset. Yhteistyössä Kansanlähetysten kanssa.

Kirkko auki! to 28.9., 5.10., 12.10. klo 18–19.30. Tule, istahda, lepää, ole, nauti Pyhän Tilan rauhasta.

Perhemessu ja vanhusten viikon kirkkopyhä su 1.10. klo 10. Marin, Heiskanen. Lapsityö avustaa. Keittolounas ja Mikkelinpäivän perhetapahtuma.

Avoimet ovet diakoniatuimistolla ma 2.10. klo 10–13. Mitä olet halunnut tietää diakoniatuimistosta? Avoimet ovet kaikille diakoniatuimistosta kiinnostuneille. Kahvitarjoilu. Huom. Avoimet ovet srk-talon diakoniatuimistossa 6.10.

Vanhustenviikko: Valion päivän hyvinvointiluento ma 2.10. klo 13–14.30. Pysy pystyssä –fysioterapeutti, TtM Pirjo Heikkinen Vetreasta. *Mielenvireyttä arkeen* – psykiatrinen sairaanhoitaja Maija Halonen Siilinjärven kunnan Mielenvireyspalveluista. Kahvitarjoilu klo 12.30.

Lukupiiri klo 18–19.30 kahvio. Ke 4.10. Gaile Parkin: *Kigalin kakkukauppa*. Ke 8.11. Eeva Kilpi: *Välirauhan aika*. **Arjen Ateria** to 5.10. klo 11–12. Hinta aikuiselta 5 €, yli 2-vuotiaalta lapselta 2 €. Tuotto ajankohtaiseen hyväntekeväisyyskohteeseen. **Iltamessu** su 8.10. klo 17. Laurinkari, Kaisto.

Vuorelan lähetyspiiri ti 10.10. klo 10. Ti 24.10. vieraina Maija Antikainen.

Sanajumalanpalvelus su 15.10. klo 13. Väättäin, Kajava.

Vuorelan päiväpiiri ma 16.10. klo 12. Takkunalounas 5 €.

Messu su 22.10. klo 13. Hoffrén, Haimilahti, Heiskanen.

Raamattu- ja rukouspiiri ma 23.10. klo 18. Kausi alkaa, seuraava kerta 20.11.

Nuorten aikuisten leffa-ilta ti 24.10. klo 18 alakerran tiloissa. Leffana *Nuotin vierestä* (2015, ohj. Lauri Nurkse). Leffan jälkeen rentoa juttelua leffan teemasta. Leffaherkut tarjoaa srk. Ilta suunnattu 18–30-vuotiaalle.

Lauletaan yhdessä! to 26.10. klo 18. Yhteislaulua eri teemoilla. 26.10. Nuoren seurakunnan veisuja. 2.11. Toivon ja lohdutuksen lauluja. 9.11. Uusia lisäviikon virsiä. 16.11. Illoisia lasten hengellisiä lauluja.

Sanajumalanpalvelus su 29.10. klo 10. Marin, Laitanen, Heiskanen, Kaisto. Rippi-koulusunnuntai. Mukaan kutsutaan vuoden 2018 rippikoululaisia perheineen.

MUUT

Vesijärven-Harjamäen lähetyspiiri to 28.9. klo 14 Anna-Liisa Lappalaisella, Ahvenkuja 4 B 7. Laurinkari.

Haravointitalkoot to 12.10. klo 9–14 Viinamäen hautausmaalla. Hartaus klo 9.

Keittolounas ja kahvi klo 11.

Aikuisten syysretki Helsinkiin 19.–20.10. Kohteina Eduskuntatalo ja Hietaniemen hautausmaa, kiertoajelu ja lyhyt pysähtyminen Helsingin keskustassa. Matkanjohtajana Seppo Laitanen. Hinta 105 € (puolihoito). Ilm. viim. 3.10. p. 017 288 4600 tai verkossa siilinjarvenseurakunta.fi. **Mielenterveyskuntoutujien leiri** Ruokoniemessä 26.–27.10. Ilmoittautumiset Virkkulaan 2.–13.10. p. 044 2103 330. Lisätietoja diakoni Kirsi Launonen 044 728 4643.

JÄRJESTÖT

HERÄTTÄJÄ-YHDISTYS Kuninkaankatu 22, Kuopio

Toimipiste avoinna keskiviikkoisin klo 10–13, virsihetki klo 11–12. Saatavana HY:n ja Aholansaaren tuotteita.

Seurat su 1.10. klo 18 Pyhän Johanneksen kirkko.

Seurat su 8.10. klo 18 keskusseurakuntatalon kerhohuone Samuli.

Nilsin herättäjäjuhlien kiitospyhä su 15.10. klo 10 messu kirkossa. Lounas kirkonmäellä ja seurat klo 13 kirkossa.

Herättäjän kirkkopyhä su 15.10. Puijon kirkolla. Messu klo 10, saarna Lauri Paatero. Ruokailu ja kahvit. Raamattutunti Hannu Komulainen ja seurat.

KUOPION YMPÄRISTÖN RAUHANYHDISTYS Ahmatie 22, Kuopio

Seurat su 1.10. klo 14 Rauhanyhdistys

Seurakuntapäivä su 8.10. klo 14 Rauhanyhdistys

Seurat su 15.10. klo 14 Rauhanyhdistys

Seurat su 22.10. klo 14 Rauhanyhdistys

Seurat su 29.10. klo 14 Rauhanyhdistys

KANSAN RAAMATTUSEURA Sanan Kulma, Tulliportinkatu 22, Kuopio

Iloa ja yhteyttä elämään ti 3.10. klo 13 Sanan Kulma. Lepopäivän pyhittäminen, vanhempien kunnioittaminen (3:ja 4.käsky), Lea Tuiremo.

Sanan ilta pe 6.10. klo 18 Sanan Kulma. Lohdutuksen, muistutuksen ja armon sanoja, Olli Seppänen, Jesajan kirja.

Suomi 100 Majataloilta la 7.10. klo 17 Puijon kirkko. Ruokailu alkaa klo 16.

Olli Seppänen, Mari Voutilainen, Eliina Heinonen, houseband.

Ruokaliput 10/7/5e.

Lastenhoito. Vapaa pääsy.

Kristuksen tuntemisen tuoksu pe 13.10. klo 18 Sanan Kulma. Evankelista Olavi Hartikainen

Bussiretki Turkuun Kristuspäivään la 2.12.

Tied./ilm. puh. 0503861747 tai liisa.voutilainen@gmail.com.

NNKY Vuorikatu 22

044 772 1928, www.ywca.fi/00010584-kuopion-nnky

Lähetyspiiri to 28.9. klo 18.

”Matkakumppanuus” 4.10. klo 13.

Naisten iltapäivä 7.10. klo 12–15.30 Tuula ”Haxu” Hakkarainen, luennoiden ja laulaen.

Kirjallisuuskahvila 22.10. klo 14.

Käsityöpiiri 28.10. klo 13 yhdessä maahanmuuttajien kanssa.

SUOMEN RAAMATTUOPISTO Rukous- ja raamattupiiri

ma 2.10. ja 16.10. klo 16.30 Kuopion NNKY, Vuorikatu 22.

TAPAHTUU

Vanhustenviikko Siilinjärvellä

Lokakuun alussa vietetään valtakunnallista Vanhustenviikkoa. Siilinjärvellä viikko alkaa 1.10. messulla klo 10 sekä Siilinjärven että Vuorelan kirkossa. Maanantaina 2.10. klo 13 ohjelmassa on kaksi hyvinvointiluentoa Vuorelan kirkossa: aiheesta *Pysy pystyssä* puhuu fysioterapeutti, TtM **Pirjo Heikkinen** Vetreasta ja aiheetta *Mielenvireyttä arkeen* avaa psykiatrinen sairaanhoitaja **Maija Halonen** Siilinjärven kunnan Mielenvireyspalveluista. Keskiviikon 4.10. ohjelmassa on klo 14 päivätanssit Akulianassa 1950-luvun hengessä Kolmen Suora-yhtyeen tahdittamana ja samaan aikaan tanssitaan myös Ravintola Santussa. Viikon ohjelma päättyy Siilinjärven kirkossa perjantaina 6.10. klo 18 Mintun päivän iltakonserttiin, jossa esiintyvät Pirjo Tossavainen, Nilsin Pussihousukerho, Riitta Hämeen-Anttila ja Vesa Kajava.

KYVÄÄ

Verkot vesille Siilinjärvellä

Kristittyjen yhteyden ekumeeninen *Verkot vesille* -viikonloppu Siilinjärvellä kutsuu rukoukseen yhdessä kristittyjen kesken yli seurakuntarajojen. Lauantaina 7.10. kello 13 Siilinjärven seurakuntatalolla lähetysjärjestö Kylvä-jän työntekijä **Raija Hämynen** avaa lähetystyön näkyä ja rohkaisee yhteyteen. Kahvihetkessä tehdään tuliaiset eri kirkkoihin. Tilaisuus jatkuu rukoushetkillä: ortodoksien alttarin äärellä Siilinjärven seurakuntatalolla, Siilinjärven luterilaisessa kirkossa ja rukouskävelyllä Vapaaseurakuntaan ja Helluntaiseurakuntaan. Iltapäivä päättyy kello 16.

Sunnuntaina 8.10. kello 10 Siilinjärven luterilaisessa kirkossa vietetään messua, jonka jälkeen Raija Hämynen kertoo työstään Senegalissa sekä muslimien ja maahanmuuttajien kohtaamisesta.

Erikoismessuja

■ **Selkokielen messu** Alavan kirkossa su 1.10. klo 11. Viittomakielen tulkkaus. Kuljetus Särkiniemi-Särkilahti -alueelta, ilmoittaudu pe 29.9. klo 14 mennessä Kati Ukkonen 040 484 8325. Kuljetus Alava-Haapaniemi-Niirala -alueelta, ilmoittaudu Sisko Laitinen 040 484 8324. Ilmoita myös, jos voit tulla avuksi saattamaan palvelutaloista liikuntarajoitteisia messuun.

■ **Viittomakielen messu** su 8.10. klo 13 Puijon kirkossa.

■ **Afrikkalainen gospelmessu** Alavan kirkossa su 8.10. klo 18 ja Maaningan kirkossa su 15.10. klo 18.

■ **Ekumeeninen sanajumalanpalvelus** Tuomiokirkossa su 8.10. klo 10. Saarnaa kenttäpiispa Pekka Särkiö, esirukouspalvelu arkkipiispa Leo Nikolaoskuoro. Lottaperinneliiton 25-vuotis juhlaumalanpalvelus.

■ **Hiljaisuuden messu** Tuomiokirkossa ke 25.10. klo 18.

Sanasta suuntaa -raamattupiiri to 5.10, 12.10., ja 19. 10. klo 18
Sammakkolammentie 1 B, Merja-Riitta Jaakkonen.
Luentosarja uskon ABC, osa 2.
Armonvälineet to 12.10. klo 18.30,
Kristillinen toimintakeskus Hupeli,
Laivarannantie 2, Levälähti, Tuusniemi.
Jouko Kauhanen, Eino Räsänen.
Uskonpuhdistuspaneeli *Mikä meidät pelastaa?* su 15.10. klo 17 Kuopion NNKY, Vuorikatu 22. Panelisteina Petri Kortelahti (SRO), joka myös alustaa paneelikeskustelun, sekä Pekka Ryhänen (Opko) ja Niko Seppä (Kylväjä).
Hyvän sanoman ilta, raamattuluento, osa 2 *Vuorisäärna, Mt.6 - rukoile ja luota*, ke 18.10. klo 18.30 Juankosken seurakuntatalo. Kahvit alk. klo 18. Pentti Waris, Raimo Myyryläinen.

POHJOIS-SAVON EV.LUT. KANSANLÄHETYS Sairaalakatu 11, Kuopio

044 532 4523, p-savonkl@sekl.fi, www.pskl.fi

Lyhyttilaisuus su 1.10. klo 16 Alavan kirkko. Eliina Heinonen.

Sanan ja yhteyden ilta ma 2.10. klo 18.30. Heidi Haimilahti, Vilho Harvala ja Välke.

ReStart-tapahtuma la 7.10. klo 18.30 Kulttuurireena 44.

Lähetyspyhä su 22.10. klo 10 Nilsin kirkko.

Sanan ja yhteyden ilta ma klo 18.30 Siilinjärven seurakuntatalo.

KUOPION KRISTILLISET ELÄKELÄISET

Laulutuokio ja kerho ti 3.10. klo 12.30 keskusseurakuntatalo, Samuli, Suokatu 22. Piirin pj. Eino Räsänen. Syyskokous kerhon jälkeen klo 14.30.

Lauluharjoitukset ma 2.10. klo 10.00 NNKY, Vuorikatu 22.

Sanan ja laulun tilaisuus Lepola pe 6.10. klo 14.00. Lauluryhmä vierailee Harjussa ti 24.10. klo 13.00.

Retki Nilsään ke 18.10. Lähtö Maljalahdenkadulta klo 12.40. Paluu n. 18.30. Messu Nilsin kirkossa. Nilsin yhdistyksen 20-vuotisjuhla ja tarjoilu 15 e ravintola Dorikessa. Ilm. Eero Heikkinen, 050 5997 011.

NILSIÄN ELÄKELÄISTEN KRISTILLINEN YHDISTYS RY

Kerho ja seurat 11.10. klo 13 helluntaiseurakunnan sali.

Muista myös
verkkolehti
kirkkojakoti.fi

Uskonpuhdistuksen aika Savossa

Uudenlainen musiikkinäytelmä Appuun Agricola tuo esille uskonpuhdistuksen tapahtumia Savossa.

Musiikkinäytelmän tapahtumavuosi on 1556. Mikael Agricola elää viimeistä elinvuottaan. Näytelmän tapahtumat ovat saaneet alkunsa Agricolan kirjeestä Savonlinnan käskynhaltijalle. Agricola oli lähettänyt tälle tiukan kirjeen savolaisten kehnosta kristinopin tuntemuksesta. Savolaiset eivät osaa edes Isä meidän -rukousta.

Kaikki mikä Wittenbergissä pätee, ei pädekään Savossa. Savolaiset eivät ole tottuneet tekemään juurikaan eroa pakanallisen loitsukäytännön ja katolisen pyhimystenpalvonnan – puhumattakaan ”uuden puhtaan uskon” – välillä. Wittenbergin oppinutkin joutuu savolaisen kansanhurskauden pyörytykseen.

Huumorilla höystetty musiikkinäytelmä on yhden päivän kuvaus savolaisesta seurakunnasta ja messusta. Päivän aikana nähdään mo-

nia välähdyksiä siitä, miten reformaatio eli uskonpuhdistus vaikuttaa tavallisen kansalaisen elämään.

Musiikkinäytelmän ohjauksen on tehnyt Mika Juusela ja käsikirjoituksen Eeli Klemetti. Musiikin on säveltänyt Kallaveden seurakunnan kanttori Richard Nicholls.

Esityksiin ja Agricola-seminaariin on vapaa pääsy. Näytelmä on osa reformaation juhluvuoden tapahtumia.

■ Appuun Agricola – musiikkinäytelmän esitysajat

su 1.10. klo 16 Kallaveden kirkko (ensi-ilta)

pe 6.10. klo 18 Maaningan kirkko

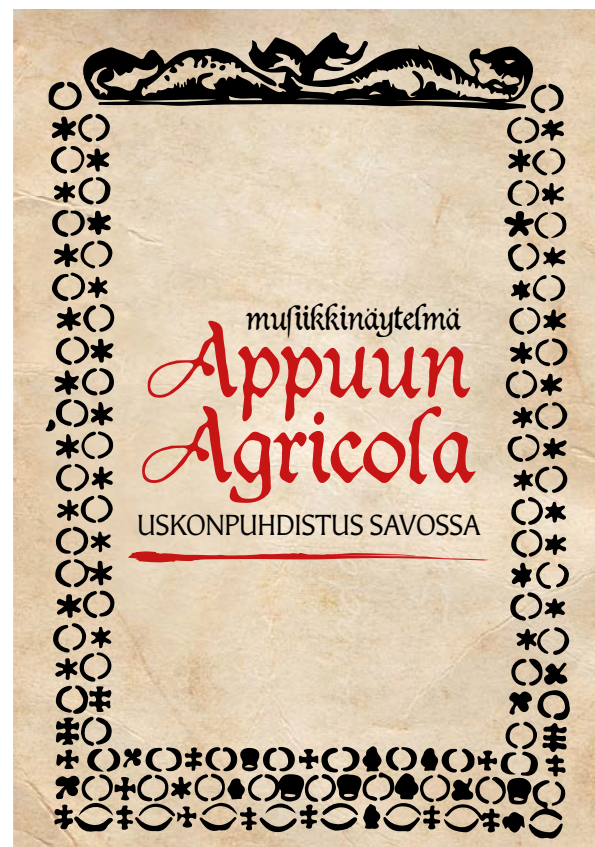
pe 27.10. klo 18 Syväniemen kirkko

su 5.11. klo 15 ja klo 18 Kallaveden kirkko

■ Agricola-seminaari

su 5.11. klo 13 Kallaveden kirkko.

Seminaarissa luennoi suomen kielen professori, FT Kaisa Häkkinen.

Koko perheellä kirkkoon Mikkelinpäivänä

Mikkelinpäivä on omistettu lapsille ja enkeleille. Silloin on Kuopion ja Siilinjärven seurakunnissa monenlaisia messuja ja tapahtumia koko perheelle.

Mikkelinpäivää on vietetty enkelien ja lasten yhteisenä juhlapyhänä, koska Jeesus antoi lapsille erityisen arvon. Päivän evankeliumissa Jeesus asettaa lapsen esikuvaksi aikuisille: *„ellette käännä ja tule lasten kaltaisiksi, te ette pääse taivasten valtakuntaan.”*

Arkkienkeli Mikael on antanut nimen koko juhalle. Nimi on hepreaa ja tarkoittaa ”kuka on kuin Jumala”.

Seurakuntien lapsityössä Mikkelinpäivä on yksi kirkkovuoden tärkeimmistä päivistä. Tänä vuonna Mikkelinpäivää vietetään 1.10.

Mikkelinpäivän tapahtumia:

■ Mikkelinpäivän perhemessu ja Kaikenikäisten kekkerit

Puijon kirkossa su 1.10. klo 10. Lasten ja enkelien päivänä vietetään messua lasten ehdoilla. Harvinaisena vieraana Jordanian ja Pyhän maan ev.lut. kirkon pastori **Imad Haddad**. Seurakunnan 4-vuotiaiden synttärjuhla. Lounas, askartelua ja täytekakkua.

■ Mikkelinpäivän perhemessu

Pyhän Johanneksen kirkossa su 1.10. klo 10. Lapsikuoro. Perhetapahtuma ja kymppi-synttärät. Lounas ja täytekakkua.

■ Kaiken kansan enkelikirkko

Juankosken Ylösnousemuksen kirkossa su 1.10. klo 10. Jumalanpalveluksen jälkeen Mikkelinpäivän tapahtuma. Askartelua, poliisi paikalla tehtävien salliessa, kahvio ja makkaraa nuorten Hampurin matkan hyväksi. Lisäksi kirppis, jonne voi tulla myymään

tarpeetonta tavaraa. Paikkavaraukset 040 4888 601.

■ Mikkelinpäivän Koko kansan kirkkopyhän messu

Kallaveden kirkossa su 1.10. klo 10.

■ Mikkelinpäivän messu

Tuomiokirkossa su 1.10. klo 10. Messussa huomioidaan erityisesti muistisaira.

■ Perhemessu ja vanhusten viikon kirkkopyhä

Vuorelan kirkossa su 1.10. klo 10.

Lapsityö avustaa. Keittolounas ja Mikkelinpäivän perhetapahtuma.

■ Mukulakirkko

Neulamäen kirkossa su 1.10. klo 16. Lapsikuoro ja Nuorten bändi ARMO. Neulamäen ja Särkiniemen päiväkerholaiset ohjaajineen. Kirkkohetken jälkeen toimintatuokio ja ateria 5/3 €.

TAPAHTUU

Kierrätyspiste lopettaa

Diakoniakeskus lopettaa vaatteiden ja kodin käyttötavaroiden kierrätyksen Kuopion ev.lut. seurakuntayhtymässä perjantaina 6.10. Loput kierrätyspisteen tavarat jaetaan sitä ennen ilmaiseksi.

Kierrätyskeskus avoinna ma, ke pe klo 11-13 perjantaihin 6.10. saakka.

Avustajaksi Alavan joulunäytelmään

Haluaisitko olla näyttelijä? Lavastaja tai puvustaja? Alavan joulunäytelmään ovat tervetulleita kaikki halukkaat vapaaehtoiset ja työntekijät. Jouluvalmistelu aloitetaan lauantaina 30.9. klo 10–16 Alavan seurakuntakeskuksella. Tule silloin kuulemaan lisää projektista ja voit ilmoittautua mukaan. Tarjolla ateria ja kahvit.

Kerhoissa vielä tilaa

Kuopion ja Siilinjärven seurakunnat tarjoavat ilmaista kerhotoimintaa koululaisille. Osassa syksyn kerhoja tilaa vielä löytyy.

■ Tuomiokirkkoseurakunnassa

Maanantai: Tyttöjen leffailta 1.–4. lk klo 18–20 Suokatu 22.

Tiistai: Kokkikerho 2.–6. lk klo 16–18 Suokatu 22, liikuntakerho 1.–6. lk klo 16–17 Snellmanin koulu, poikien leffailta 1.–4. lk klo 17–19 Suokatu 22.

Keskiviikko: Palloilu ja liikunta 1.–4. lk klo 16–17 Snellmanin koulu.

Torstai: Kuorokerho 1.–3. lk klo 14–14.45

Snellmanin koulu, kuorokerho 1.–3. lk klo 15.30–16.00 Steinerkoulu, voimistelukerho 1.–6. lk klo 16–17 Snellmanin koulu.

Lisätietoja Tuomiokirkkoseurakunnan kerhoista Elina Hakkarainen, elina.hakkarainen@evl.fi tai 040 4848 251.

■ Kallaveden seurakunnassa

Tiistai: Tyttöjen kokkikerho 5.–7. -lk klo 18.30–20 Petosen seurakuntatalolla, tyttöjen kokkikerho 3.–6. -lk. klo 18–19.30 Kallaveden kirkolla, poikien liikuntakerho 3.–6. -lk. klo 17–18 Kallaveden kirkolla.

Keskiviikko: poikien sählykerho pojat 1.–3. lk. klo 17–18 Kallaveden kirkolla, tyttöjen liikuntakerho 1.–6. -lk. klo 18–19 Kallaveden kirkolla, Poikien pienoismallikerho 1.–6. -lk. klo 17–18.30 Kallaveden kirkolla.

Torstai: Poikien kokkikerho 1.–6. -lk. klo 18.30–20 Petosen seurakuntatalolla,

monitoimikerho 1.–6. -lk. klo 18–19 Petosen seurakuntatalolla. Mitä tehtäis -kerho alakouluikäisille lapsille perheineen klo 18–20 Kallaveden kirkolla. Kerhossa on vapaata olemista ja tekemistä yhdessä toisten kanssa. Käytössä liikuntasali, biljardi ym. alakerran mahdollisuudet.

Lisätietoja Kallaveden seurakunnan kerhoista: Eija Huuskonen, eija.huuskonen@evl.fi tai 040 4848 378.

■ Siilinjärven seurakunnassa

Maanantai: Leikki- ja peli-ilta 2.–6.-lk. klo 18–19.30 Vuorelan kirkolla.

Tiistai: Sählyä ja pelejä 2.–3.-lk. klo 16–17 Siilinlahden koululla.

Lisätietoja Siilinjärven seurakunnan kerhoista: Tuomo Toivanen, tuomo.toivanen@evl.fi, 044 7284 654

Lisätietoa kerhoista löytyy myös seurakuntien nettisivuilta.

Sinua kutsutaan

Lähimmäispalvelu on tavallisten ihmisten taidoin tehtävää auttamista, tukemista ja kuuntelua. Samalla se on osallistumista seurakunnan toimintaan.

Koulutus antaa valmiuksia

- ihmisen kohtaamiseen
- oman henkisen ja hengellisen kasvun kehittämiseen
- mahdollisuuden toimia lähimmäispalvelussa
- mahdollisuuden jatkokoulutukseen, työnohjauksellisiin keskusteluihin ja virkistykseen

Aika ja paikka pe–la 27.–28.10.2017
Alavan kirkko, Keihäskatu 5, Kuopio

Ilmoittautuminen ajalla 6.9.–4.10. sähköisesti osoitteessa
kuopionseurakunnat.fi/alavan-seurakunta/ ilmoittautumiset

Lisätietoja antavat diakoniatyöntekijät

Alavan seurakunta, Kati Ukkonen	040 4848 325
Kallaveden seurakunta, Riitta Reima	040 4848 370
Männistön seurakunta, Anne-Mari Mertanen	040 4848 406
Puijon seurakunta, Raili Lehtoviita	040 4848 438
Tuomiokirkkoseurakunta, Varpu Ylhäinen	040 4848 255

www.kuopionseurakunnat.fi

KUOPION EV. LUT.
SEURAKUNNAT

TAPAHTUU

Palestiinalaispastori vierailee Kuopion hiippakunnassa

Suomi-arabia-viikkomessussa Siilinjärven kirkossa tiistaina 3.10. klo 12 saarnaa pastori **Imad Haddad**, joka toimii pappina Ramallahissa, Länsirannalla. Hän on Jordanian ja Pyhän maan evankelis-luterilaisen kirkon vieraana Kuopion hiippakunnassa.

Kristityt ja varsinkin luterilaiset elävät vähemmistönä Lähi-idässä. Pastori Haddadia voi jututtaa aiheesta messun jälkeen seurakuntatalolla kirkkoteellä. Viikkomessu on kaksikielinen, suomeksi ja arabiaksi.

Haddad vierailee myös Puijon kirkolla perhemessussa mikkelinpäivänä 1.10. klo 10. Hän tuo terveisiä Toivon koulun kummilapsilta.

Pastori Imad Haddad tyttäriensä kanssa Ramallah'n luterilaisen Toivon kirkon edessä.

Sinulle surun aikana

*Kuolema ja suru ovat tulleet lähellesi.
On kuljettava läpi pimeän, jotta voi nähdä valon.
Jos tahdot jakaa kysymyksiäsi, ajatuksiasi,
ehkä itkuasikin toisten kanssa,
olet tervetullut sururyhmään.*

Ryhmiä on enintään kahdeksan henkilöä.

SURURYHMÄ IKÄÄNTYNEILLE

Torstaisin 9.11., 16.11., 23.11. 7.12. ja 14.12. klo 12.30–14.00
Keskuseurakuntatalo, Suokatu 22 B, 4. kerros
Ryhmän ohjaajat diakoni Martti Olsen ja pastori Sirpa Nummenheimo

Ilmoittautumiset 26.10.2017 mennessä

www.kuopionseurakunnat.fi/sururyhmat

Lisätietoja Martti Olsen 040 4848 371 ja Sirpa Nummenheimo 040 4848 363

SURURYHMÄ TYÖIKÄISILLE

Keskiviikkoisin 1.11., 8.11., 15.11., 22.11., 13.12. klo 18.00–19.30
Keskuseurakuntatalo, Suokatu 22 B, 4. kerros

Ryhmän ohjaajat diakonissa Sami Mitsman ja kokemusasiantuntija vertaistukihenkilö Milla Bouquerel

Ilmoittautumiset 2.10.2017 mennessä

www.kuopionseurakunnat.fi/sururyhmat

Lisätietoja diakonissa Sami Mitsman 040 4848 405, sami.mitsman@evl.fi

SURURYHMÄ NUORILLE

Läheisensä menettäneille 13–19 -vuotiaille
Tiistaisin 31.10., 14.11., 21.11., 28.11. ja 5.12. ja 16.12.2018 klo 16.30–18.00
Vanhalla Pappila, Kuninkaankatu 12

Ryhmän ohjaajat ja lisätietoja Nuorisotyönohjaajat Anu Viipola 040 4848 408 tai anu.viippola@evl.fi ja Hanna Karsämä 040 4848 474 tai hanna.karsama@evl.fi

Ilmoittautumiset 8.10.2017 mennessä

www.kuopionseurakunnat.fi/sururyhmat

SURURYHMÄ JUANKOSKELLA

Sururyhmä alkaa tiistaina 24.10. klo 18
Juankosken virastotalon kokoushuone, Tehtaankirkontie 5
Ryhmän ohjaajat Diakoni Leila Asikainen, leila.asikainen@evl.fi, 040 4888 620 ja aluepastori

Ilmoittautumiset 6.10. mennessä

www.kuopionseurakunnat.fi/sururyhmat

SURURYHMÄ MAANINGALLA

Tiistaisin 4.11., 7.11., 14.11., 21.11., 28.11., 12.12., 19.12. ja 9.1.2018 klo 14–17.

Vorlos Maaninkatalo, Maaningantie 32

Lisätietoja Pastori Raija Jokela, raija.jokela@evl.fi, 040 4848 328 ja diakoniatyöntekijä Hanna Rasa, hanna.rasa@evl.fi, 040 4848 372

Ilmoittautumiset 4.11.

www.kuopionseurakunnat.fi/sururyhmat

SURURYHMÄ LAPSILLE

Läheisensä menettäneille 4–12 -vuotiaille.
Keskiviikkoisin 14.3., 21.3., 28.3., 4.4., 11.4., 18.4. 2018 klo 17–19
Poukaman leirikeskus, Poukamatie 105

Ryhmän ohjaajat diakoniatyöntekijät Maarit Kirkinen 040 4848 369 ja Riitta Murtorinne 040 4848 437

Ilmoittautumiset 4.3.2018 mennessä

www.kuopionseurakunnat.fi/sururyhmat tai ryhmän ohjaajille Riitta Murtorinne riitta.murtorinne@evl.fi, 040 4848 437 tai Maarit Kirkinen, maarit.kirkinen@evl.fi 040-4848 369

KUOPION EV. LUT.
SEURAKUNNAT

www.kuopionseurakunnat.fi
www.kirkkokajoti.fi

Tervetuloa rippikouluun!

Tuomiokirkkoseurakunta

Rippikoulut alkavat yhteisellä messulla 7.1. klo 10 Tuomio-kirkossa, jonka jälkeen jatketaan keskusseurakuntatalolla.

RYTKY 1 13.-20.6.
Ennakkoviikonloppu 27.-28.1.
Konfirmaatio 24.6. klo 10 Tuomiokirkko

RYTKY 2 4.7.-11.7.
Ennakkoviikonloppu 3.-4.2.
Konfirmaatio 15.7. klo 10 Tuomiokirkko

Alavan seurakunta

Rippikoulut alkavat yhteisellä messulla 14.1. klo 11 Alavan kirkossa. Kaupunkipäivät ilmoitetaan myöhemmin.

TALVILOMALEIRI 3.-10.3.
Hirvijärven leirikeskus
Konfirmaatio 20.5. klo 11 Alavan kirkko

RYTKY 1 6.-13.6.
Kaupunkipäivät ti 5.6. ja pe 15.6.
Konfirmaatio 17.6. klo 11 Alavan kirkko

RYTKY 2 27.6.-4.7.
Kaupunkipäivät ti 26.6. ja pe 6.7.
Konfirmaatio 8.7. klo 11 Alavan kirkko

AHOLANSAARI 9.-16.7.
Kaupunkipäivät su 8.7. ja pe 20.7.
Konfirmaatio 22.7. klo 11 Alavan kirkko

RYTKY 3 18.-25.7.
Kaupunkipäivät ti 17.7. ja pe 27.7.
Konfirmaatio 29.7. klo 11 Alavan kirkko

Järvi-Kuopion seurakunta

TALVILOMA (Poukama) 3.-10.3.
Aloituspyhä 17.12. Nilsin kirkko klo 10
Konfirmaatio 10.5. Nilsin kirkko klo 10

PÄIVÄRIPPIKOULU (Riistavesi) 4.-9.6.
Aloituspyhä 3.12. Riistaveden kirkko klo 10
Konfirmaatio 10.6. Riistaveden kirkko klo 10

POUKAMA 1 13.-20.6.
Aloituspyhä 3.12. Vehmersalmen kirkko klo 13
Konfirmaatio 24.6. Vehmersalmen kirkko klo 13

AHOLANSAARI 1 2.-9.7.
Aloituspyhä 3.12. Nilsin kirkko klo 10
Konfirmaatio 15.7. Nilsin kirkko klo 10

AHOLANSAARI 2 2.-9.7.
Aloituspyhä 3.12. Juankosken kirkko klo 10
Konfirmaatio 15.7. Juankosken kirkko klo 10

POUKAMA 2 11.-18.7.
Aloituspyhä 10.12. Kaavin kirkko klo 13
Konfirmaatio 22.7. Kaavin kirkko klo 13

POUKAMA 3 18.-25.7.
Aloituspyhä 17.12. Nilsin kirkko klo 10
Konfirmaatio 29.7. Nilsin kirkko klo 10

AHOLANSAARI 3 30.7.-6.8.
Aloituspyhä 3.12. Riistaveden kirkko klo 10
Konfirmaatio 12.8. Riistaveden kirkko klo 10

AHOLANSAARI 4 30.7.-6.8.
Aloituspyhä 10.12. Tuusniemen seurakuntatalo klo 10
Konfirmaatio 12.8. Tuusniemen kirkko klo 10

Kallaveden seurakunta

HIHTOLOMA 3.-10.3.
Konfirmaatio su 18.3. klo 10 Kallaveden kirkko

PÄIVÄKOULU Kallaveden kirkolla 4.-13.6.
Konfirmaatio su 17.6. klo 10 Kallaveden kirkko

POUKAMA 16.-13.6.
Konfirmaatio su 17.6. klo 10 Maaningan kirkko

HIRVIJÄRVI 1 13.-20.6.
Konfirmaatio su 24.6. klo 10 Kallaveden kirkko

HIRVIJÄRVI 2 13.-20.6.
Konfirmaatio su 24.6. klo 14 Kallaveden kirkko

HIRVIJÄRVI 3 27.6.-4.7.
Konfirmaatio su 8.7. klo 10 Kallaveden kirkko

HIRVIJÄRVI 4 27.6.-4.7.
Konfirmaatio su 8.7. klo 14 Kallaveden kirkko

POUKAMA 2 27.6.-4.7.
Konfirmaatio su 8.7. klo 10 Maaningan kirkko

TÖRMÄLÄ 3.-10.7.
Konfirmaatio su 15.7. klo 10 Kallaveden kirkko

HIRVIJÄRVI 5 4.-11.7.
Konfirmaatio su 15.7. klo 10 Syvänniemen kirkko

HIRVIJÄRVI 6 4.-11.7.
Konfirmaatio su 15.7. klo 14 Kallaveden kirkko

HIRVIJÄRVI 7 11.-18.7.
Konfirmaatio su 22.7. klo 10 Kallaveden kirkko

HIRVIJÄRVI 8 11.-18.7.
Konfirmaatio su 22.7. klo 14 Kallaveden kirkko

RYTKY 11.-18.7.
Konfirmaatio la 21.7. klo 10 Kallaveden kirkko

HIRVIJÄRVI 9 18.-25.7.
Konfirmaatio su 29.7. klo 10 Kallaveden kirkko

HIRVIJÄRVI 10 18.-25.7.
Konfirmaatio su 29.7. klo 14 Kallaveden kirkko

HIRVIJÄRVI 11 25.7.-1.8.
Konfirmaatio su 5.8. klo 10 Kallaveden kirkko

HIRVIJÄRVI 12 25.7.-1.8.
Konfirmaatio su 5.8. klo 14 Kallaveden kirkko

HIRVIJÄRVI 13 1.-8.8.
Konfirmaatio su 12.8. klo 10 Kallaveden kirkko

HIRVIJÄRVI 14 1.-8.8.
Konfirmaatio su 12.8. klo 14 Kallaveden kirkko

Männistön seurakunta

Rippikoulut alkavat yhteisellä messulla su 28.1. klo 10 Pyhän Johanneksen kirkossa.

HIRVIJÄRVI 6.-13.6.
Konfirmaatio su 17.6. klo 10 Pyhän Johanneksen kirkko

TÖRMÄLÄ 26.6.-3.7.
Konfirmaatio su 8.7. Pyhän Johanneksen kirkko

RYTKY 25.7.-1.8.
Konfirmaatio su 5.8. Pyhän Johanneksen kirkko

Puijon seurakunta

HIRVIJÄRVI 3.-10.3.
Perhepäivä 18.2., seurakuntapäivä 15.4., vastuumessu 15.4.
Konfirmaatio 10.5. klo 10 Puijon kirkko

TÖRMÄLÄ 14.-21.6.
Perhepäivä 18.2., seurakuntapäivä 12.8., vastuumessu 12.8.
Konfirmaatio 26.8. klo 10 Puijon kirkko

AHOLANSAARI 25.6.-2.7.
Perhepäivä 18.3., seurakuntapäivä 3.7., vastuumessu 8.7.
Konfirmaatio 9.9. klo 10 Puijon kirkko

RYTKY 1.-8.8.
Perhepäivä 18.3., seurakuntapäivä 9.8., vastuumessu 19.8.
Konfirmaatio 9.9. klo 13 Puijon kirkko

Yhteiset rippikoulut

ILTARIPPIKOULU alkaa 7.1. klo 10 Tuomiokirkossa messulla, jonka jälkeen jatketaan infolla keskusseurakuntatalolla. Ryhmä kokoontuu keskiviikkoisin ja torstaisin klo 16-18. Konfirmaatio 6.5. klo 10 Tuomiokirkko. Lisätietoja Satu Karjalainen 040 4848 276 ja Jarkko Voutilainen 040 4848 285.

PIENRYHMÄRIPPIKOULU 4.-13.6.
Pienryhmärippikoulu pidetään päivärippikouluna Vanhalla Pappilalla, Kuopion keskustassa. Konfirmaatio 17.6. klo 14 Alavan kirkko. Lisätietoja Hanna Kärsämä 040 4848 474.

ERITYISRIPPIKOULU 4.-9.6. Hirvijärvi
Rippikouluun sisältyy kevään aikana ennakkoviikonloppu. Konfirmaatio 10.6. klo 10 Pyhän Johanneksen kirkko. Lisätietoja kehitysvammatyön pappi Matti Pehkonen 050 5580 204 ja vammaistyön diakoni Anna-Sofia Olkkola 040 4848 467.

VAELLUSRIPPIKOULU 12.-19.6.
Rippikoululeirin vaellusjakso toteutetaan Saariselän maisemissa. Rippikouluun sisältyy harjoitusleiriviikonloppu 18.-20.5. Rytkyn leirikeskuksessa. Konfirmaatio 24.6. klo 13 Tuomiokirkko. Lisätietoja Atte Kääriäinen 040 4888 674 ja Jarkko Voutilainen 040 4848 285.

**Löydä oma riparisi
ja ilmoittaudu
16.-27.10.2017
Lisätietoja ja
ilmoittautuminen
verkkosivulla**

KUOPIONSEURAKUNNAT.FI/RIPPIKOULU

KUOPION EV.LUT.
SEURAKUNNAT